

ZÁKLADNÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

BULHARSKÁ REPUBLIKA

Oficiálny názov krajiny:											
a) Republika Bulgaria (Република България)	b) Republic of Bulgaria c) Bulharská republika										
Hlavné mesto:											
a) Sofia	b) Sofia c) Sofia										
Počet obyvateľov: 7.761.049											
Hlavné mesto Sofia (1 330 tis.), Plovdiv (709 tis.), Varna (458 tis.), Burgas (418 tis.), Stará Zagora (362 tis.), Blagoevgrad (334 tis.), Pleven (162 tis.), Pazardzik (133 tis.).											
Rozloha (km²): 110 994 km ²											
Úradný/ rokovací jazyk: bulharčina											
Turecká menšina používa turečtinu a jej používanie je tolerované aj v úradnom styku v oblastiach obývaných Turkami, ale doteraz to nie je zákonom upravené. Z cudzích jazykov je najčastejšie používaná angličtina a ruština.											
Mena/ výmenný kurz:											
Bulharský lev (BGN) = 100 stotinek											
1 EUR = 1,95 BGN (fixný kurz k EUR od 1.1.1997)											
Používanie hlavných svetových mien tak, ako napr. v krajinách strednej a východnej Európy.											
Demografické údaje a krátka história:											
<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">Národnostné zloženie obyvateľstva</th></tr></thead><tbody><tr><td>Bulhari *</td><td>83,9 %</td></tr><tr><td>Turci</td><td>9,4 %</td></tr><tr><td>Rómovia</td><td>4,7 %</td></tr><tr><td>Arméni, Židia, Tatári, Gréci, Rusi a ďalší</td><td>2%</td></tr></tbody></table>		Národnostné zloženie obyvateľstva		Bulhari *	83,9 %	Turci	9,4 %	Rómovia	4,7 %	Arméni, Židia, Tatári, Gréci, Rusi a ďalší	2%
Národnostné zloženie obyvateľstva											
Bulhari *	83,9 %										
Turci	9,4 %										
Rómovia	4,7 %										
Arméni, Židia, Tatári, Gréci, Rusi a ďalší	2%										
V krajine žije cca 143.000 bulharských mohamedánov - Pomákov.											
<table border="1"><thead><tr><th colspan="2">Náboženské zloženie</th></tr></thead><tbody><tr><td>Pravoslávne</td><td>82,6%</td></tr><tr><td>Moslimské</td><td>12,2%</td></tr><tr><td>Katolícke, Protestanti a iné</td><td>5,2%</td></tr></tbody></table>		Náboženské zloženie		Pravoslávne	82,6%	Moslimské	12,2%	Katolícke, Protestanti a iné	5,2%		
Náboženské zloženie											
Pravoslávne	82,6%										
Moslimské	12,2%										
Katolícke, Protestanti a iné	5,2%										
<table border="1"><tbody><tr><td>Priemerný ročný prírastok obyvateľstva</td><td>- 5,4 ‰</td></tr><tr><td colspan="2">Demografické zloženie obyvateľstva:</td></tr><tr><td> Muži:</td><td>48,5%</td></tr><tr><td> Ženy:</td><td>51,5%</td></tr></tbody></table>		Priemerný ročný prírastok obyvateľstva	- 5,4 ‰	Demografické zloženie obyvateľstva:		Muži:	48,5%	Ženy:	51,5%		
Priemerný ročný prírastok obyvateľstva	- 5,4 ‰										
Demografické zloženie obyvateľstva:											
Muži:	48,5%										
Ženy:	51,5%										
Krátka história:											
681	Vznik bulharského štátu										
865	Chán Boris (852-889) prijíma kresťanstvo od Konštantínopolu, povoláva do Bulharska žiakov Cyrila a Metoda, ich pomocou zavádza slovanské písmo. Jednotným náboženstvom a jazykom spája dve etniká. Veľký rozmach slovanského písomníctva, ktoré sa neskôr z Bulharska šíri do ostatných slovanských krajín.										
893 – 927	Simeonova ríša – Bulharsko sa stáva 3. klasickým štátom v Európe										
1018 – 1186	Bulharsko stratilo svoju štátnu nezávislosť										
1186	Úspešné povstanie bulharskej šľachty proti Byzancii vedené Asenom a Petrom. Obnovenie bulharského cárstva.										

	Bulharsko dočasne uznáva zvrchovanosť rímskeho pápeža.
1396	Bulharsko po druhýkrát stratilo svoju štátnu nezávislosť a stalo sa súčasťou Osmanskej ríše
1762	knihy bulharského mnicha na Svätej hore na Atose, Paisija Hilendarskeho, „Istoriija slavianobolgarskaja“ sa považuje za začiatok obrodenia. Tvorí sa bulharská inteligencia, vznik revolučného hnutia
apríl 1876	Protiturecké povstanie, Turkami krvavo potlačené
1877 – 1878	Rusko-turecká vojna, Bulhari bojujú po boku Rusov
3. marec 1878	kapitulácia Turecka, podpisuje sa San Štefanská mierová dohoda medzi Ruskom a Tureckom, ktorá „obnovuje Bulharsko v jeho etnických hraniciach“
jún 1878	Berlínsky kongres, rozdeľuje San Štefanské Bulharsko na Kniežatstvo Bulharsko a Východnú Rumeliu
1879	Prijatie prvej bulharskej ústavy, Bulharsko je parlamentnou monarchiou
1885	Vyhlásenie zjednotenia Bulharského kniežactva s Východnou Rumeliou
nov. 1885	Srbsko-bulharská vojna, srbská armáda je hnaná Bulharmi až po Belehrad
1887 – 1894	Tzv. Stambolovov režim. Bulharsko sa stáva ekonomicky najrozvinutejším štátom na Balkáne
1908	Bulharsko vyhlasuje nezávislosť od Turecka, stáva sa cárstvom
1912 – 1913	Balkánske vojny. Bulharsko prehráva, strata území
okt. 1915	Bulharsko sa zapája do I. sv. vojny ako spojenec Trojdohody. Nasleduje porážka a tzv. I. národná katastrofa. Nionská dohoda diktuje Bulharsku kruté podmienky, strata území, reparácie
marec 1941	Bulharsko sa pripája k Trojstrannému paktu, stáva sa spojencom Nemecka
1944	ZSSR vyhlasuje vojnu Bulharsku a vtiahne na jeho územie
1944	Komunistický prevrat. Vytvorenie vlády Vlasteneckého frontu
1946	Referendum, po ktorom je Bulharsko vyhlásené za republiku
16. máj 1971	Nová ústava, Todor Živkov – hlava štátu
nov. 1989	T. Živkov zbavený funkcie generálneho tajomníka BKS
17. júna 1990	voľby vyhrala Bulharská socialistická strana (BSS)
19. júl 1991	podpísanie novej bulharskej ústavy
dec. 1994	predčasné parlamentné voľby – vyhrala BSS
po nov. 1996	prezident P. Stojanov
apríl 1997	predčasné parlamentné voľby – vyhralo HDS
jún 2001	parlamentné voľby - víťaz Hnutie Simeona Saxe-Coburggotského
18. nov. 2001	prezident G. Parvanov
jún 2005	parlamentné voľby – koalícia Bulharská socialistická strana, Hnutie Simeona Saxe-Coburggotského a Hnutie pre práva a slobody (turecká menšina)
október 2006	prezidentské voľby – prezident BR G. Parvanov (2. mandát)
január 2007	vstup BR do EÚ

Administratívny a politický systém:

Územné členenie: Bulharsko je rozdelené do 28 oblastí a 264 obcí. Oblasti sú riadené oblastnými administráciami. Vedúcich oblastnej administrácie („oblasten upravitel“) menuje do funkcií vláda, nie sú volení. Orgánom miestnej samosprávy v obciach je obecná rada, jej členovia sú volení na štyri roky. Výkonnú moc v obciach zabezpečuje starosta („kmet“), ktorý je volený na štyri roky obyvateľmi obce, alebo obecnou radou.

Politický systém: parlamentná republika

Parlament (Národné zhromaždenie BR) : 240 poslancov volených na 4 roky

Predseda parlamentu: **Georgi Pirinski** (od júla 2005)

www.parliament.bg

Posledné parlamentné voľby: jún 2005

Hlavné politické strany na základe výsledkov parlamentných volieb v júni 2005:

Koalícia za Bulharsko/Bulharská socialistická strana (KB-BSS) - 82 poslancov (31%)

Národné hnutie Simeon II. (NHSII) – 53 poslancov (19,88%),
Hnutie za práva a slobody/Liberálny zväz/Euroróma (HPS) - 34 poslancov (12,68%)
Koalícia Ataka – 17 poslancov (8,16%)
Zväz demokratických síl (ZDS) – 20 poslancov (7,70%)
Demokrati za silné Bulharsko (DSB) – 17 poslancov (6,45%)
Bulharský ľudový zväz - 13 poslancov (5,20%)
Nezávislí – 4 poslanci (z Koalície Ataka)

Koalícia za Bulharsko (KB)	ľavicová koalícia, dominantné postavenie má Bulharská socialistická strana (BSS), bývalí komunisti
Národné hnutie Simeona II. (NHS II)	pravícovo stredová orientácia
Hnutie za práva a slobody (HPS)	etnická strana bulharských Turkov, centristická;

Opozícia:

Koalícia „Ataka“	nacionalistické hnutie (ataka - útok);
Únia demokratických síl	pravícovo stredová orientácia
Demokrati za silné Bulharsko	pravícová strana;
Bulharský poľnohosp. národný zväz	pravícovo stredová orientácia

Hlava štátu: prezident republiky (volený v priamych voľbách na obdobie 5 rokov a najviac na dva mandáty, kompetencie prezidenta sú podobné ako v SR).

Prezident: **Georgi Parvanov** (bývalý predseda BSS, zvolený v októbri 2006 po druhýkrát)
www.president.bg

Vláda BR (od 17.8.2005), www.government.bg

Sergej Stanišev	predseda vlády BR
Ivajlo Kalfin	vicepremiér a minister zahraničných vecí BR
Daniel Valčev	vicepremiér a minister školstva BR
Emel Etemova Toškova	vicepremiérka a ministerka pre krízové situácie BR
Gergana Grančarova	ministerka pre európsku integráciu
Meglana Plugčieva	zodpovedná za riadenie európskych fondov
Plamen Orešarski	minister financií BR
Petar Dimitrov	minister hospodárstva a energetiky BR
Petar Mutafčiev	minister dopravy a spojov BR
Asen Gagauzov	minister regionálneho rozvoja a zveľadovania BR
Mihail Rajkov	minister vnútra BR
Evgenij Zhelev	minister zdravotníctva BR
Emilia Maslarovová	ministerka práce a sociálnych vecí BR
Stefan Danailov	minister kultúry BR
Veselin Bliznakov	minister obrany BR
Miglena Tačeva	ministerka spravodlivosti BR
Nikolaj Vasilev	minister štátnej správy a reformy BR
Dževdet Čakarov	minister životného prostredia BR
Valeri Cvetanov	minister poľnohospodárstva a potravín BR
Meglana Kuneva	komisár EÚ pre ochranu spotrebiteľa

Vnútropolitická situácia

BG v spoločnej deklarácii s Chorvátskom a Maďarskom uznala nezávislosť Kosova a 21. marca 2008 to potvrdila vo vládnom uznesení. Uznanie Kosova vo formáte BG – Chorvátsko - Maďarsko bolo označené za nejasné, pretože oveľa logickejší by bol model BG – Grécko - Rumunsko – teda krajiny, s ktorými BG uskutočňuje pravidelné konzultácie. Prevažná väčšina BG občanov osamostatnenie Kosova neschvaľuje.

Dňa 24. apríla 2008 odvolal Parlament BR na základe návrhu premiéra Staniševa štyroch ministrov

bulharskej vlády: pôdohospodárstva a zásobovania, obrany, zdravotníctva a vnútra. Zároveň bolo zrušených 15 pozícií námestníkov ministrov.

Jedným z najväznejších problémov na vnútropolitickej scéne sa stalo rozhodnutie EK o zastavení platieb v rámci všetkých predprístupových programov EÚ pre BG, dôvodom ktorého bolo obvinenie, že v BG funguje komplexná schéma zneužívania finančných prostriedkov z fondov EÚ osobami, ktoré sú spojené s organizovaným zločinom a korupciou na najvyššej úrovni. Podozrenia zosilneli aj po pasívnom postoji BG inštitúcií v súvislosti s podvodom v programe SAPARD za 7,5 mil. EUR, ktorý vyšetruje OLAF. Bilanciou takmer dvojročného členstva BG v EÚ sa zaoberajú 3 správy EÚ: Správa o stave súdnictva a vnútra – zostavená Generálnym sekretariátom EK, Správa o stave čerpania eurofondov – zostavená 4 generálnymi riaditeľstvami EK, Správa Európskej služby pre boj s podvodmi (OLAF). Bulharsko bolo zo strany EK postihnuté nasledovnými sankciami:

- odobratím akreditácie 2 zo 4 vládnych agentúr (v kompetencii Ministerstva regionálneho rozvoja a Ministerstva financií BG), ktoré mali právo spravovať prostriedky európskych fondov programu PHARE (560 mil. EUR). Prvou agentúrou je Centrálna jednotka financovania a dohodovania, ktorá pripravovala a uskutočňovala verejné dražby, uzatváranie zmlúv, vykonávala platby a technické plnenie projektov. Bola priamo podradená námestníkovi ministra financií. 2. Výkonná agentúra PHARE v gescii MRRZ, ktorá schvaľovala poskytovanie prostriedkov na rozvoj turistickej infraštruktúry, priemyselných zón, obnovu a renovácie po záplavách, na trvalo udržateľný rozvoj, v hodnote 5 mil. BGN.
- zastavením prostriedkov z programu ISPA, ktoré už boli zmrazené v januári t.r. (v dôsledku korupcie a konfliktu záujmov vedenia fondu Republikovej cestnej infraštruktúry – 144 mil. EUR). Pozastavených bolo aj 121 mil. EUR programu SAPARD a 250 mil. EUR programu PHARE. Celkovo viac ako 500 mil. EUR. Nebude vyplatených ani 59 mil. EUR z Európskeho sociálneho fondu, kým BG nepreukáže ich náležité uplatnenie.

V septembri t.r. sa k sankciám EÚ voči BG pripojilo aj EHS, keď finančný mechanizmus EHS rozhodol o zmrazení pomoci na základe trestného opatrenia EK, ktorým bola odobratá akreditácia implementačným agentúram ministerstiev financií a regionálneho rozvoja. Prostriedkami EHS mali byť financované 4 prioritné oblasti: ochrana životného prostredia, rozvoj ľudských zdrojov, zdravotníctvo a starostlivosť o deti a ochrana európskeho kultúrneho dedičstva.

BG sa vyhlo podaniu žaloby na Luxemburskom súde za nezavedenie tiesňového volania na č. 112 v celom štáte. EK vzala do úvahy, že práca na tiesňovej linke v ostatných mesiacoch napreduje a BG získalo ešte tri mesiace na ukončenie prác (od 30.9. volanie funguje v celom štáte, zatiaľ iba v bulharčine). Podobne sa BG vyhla sankcii za nevyriešenie problému s komunálnym odpadom v Sofii, kde EK opäť poskytla 3 mesačný odklad. Úspech zaznamenalo BG v oblasti civilného letectva, keď EK rozhodla o odstránení ochranného opatrenia z januára 2007, ktoré vylučovalo BG lietadlá z rovnoprávneho prístupu na vnútorný trh únie. Previerky preukázali, že všetky konštatované nedostatky boli odstránené vďaka investíciám BG leteckých spoločností do techniky i kvalifikácie personálu.

Vnútropolitické dianie v BG je neustále sprevádzané novými škandálmi a kauzami. Prvým bol škandál na ministerstve vnútra, kedy boli zadržaní zástupca riaditeľa Úradu boja proti organizovanému zločinu pre podozrenie zo sabotovania vyšetovania a poskytovania informácií sledovaným osobám z tieňovej ekonomiky a bývalý hlavný tajomník MV, obvinený zo zneužívania služobného postavenia a právomocí. Kauze sa nevyhlo ani MZV BR, keď vyšlo najavo, že námestník ministra ZV mal dve totožnosti a figuroval v niekoľkých firmách a zároveň pôsobil ako diplomat. Ďalší veľký škandál vypukol okolo prezidenta G. Parvanova v súvislosti s jeho prepojením na podnikateľa Stojkova, ktorý bol obvinený zo zneužívania prostriedkov z programu SAPARD. Napätie sa vyostriilo aj vypuknutím aféry okolo sledovania a odpočúvania niektorých poslancov bezpečnostným úradom DANS.

Z dôvodu zhoršujúceho sa politického diania a narastajúcej kritiky bola v septembri predčasne spustená predvolebná kampaň (parlamentné voľby sa majú uskutočniť začiatkom leta 2009). Prevažná väčšina voličov si neželá, aby súčasná vládna koalícia zostala pri moci aj v ďalšom funkčnom období, pričom vláda má rekordne nízku podporu (-7 %), hlavný kandidát na víťaza volieb GERB, na čele s primátorom Sofie B. Borisovom, sa pokúša udržať sa na 1. mieste a znížiť negatívny dopad na svoj rating z nevelmi úspešného pôsobenia v orgánoch miestnej samosprávy.

Organizácia Transparency International označila BG vo svojom hodnotení za najskorumpovanejšiu

krajinu EÚ a EHS.

Bulharskí farmári pokračujú v intenzívnych protestoch proti zastaveniu platieb z programu SAPARD a oneskoreniu dotácií v sume 60 mil. BGN pre výrobcov mlieka zo strany ministerstva pôdohospodárstva. Poľnohospodárom, ktorí použili na projekty v rámci SAPARD bankové úvery, hrozí hromadný krach. Štrajky sa konajú v celej krajine formou mítingov, blokovania ciest, ako aj symbolického prevádzania dobytku cez hranicu s Gréckom (kde majú chovatelia údajne lepšie podmienky).

Koaličná rada rozhodla v októbri t.r. o rozdelení 1,5 mld. BGN z prebytku štátneho rozpočtu. Financie budú presunuté do dvoch hlavných oblastí – sociálnej a investičnej. Na sociálne programy, sociálne dávky, príplatky pre dôchodcov, zdravotníctvo a školstvo bude vyčerpaných 60 - 65 % prebytku. Ostatné prostriedky budú investované do modernizácie infraštruktúry, pričom najväčší podiel má budovanie diaľnice Trakia (Sofia-Burgas).

Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch:

Bulharsko sa od 1. januára 2007 stalo členskou krajinou EÚ.

Od polovice 50-ich rokov je členom OSN (v roku 2003 nestály člen BR OSN), je členom OBSE (v roku 2004 predsedníckou krajinou). Od 2. apríla 2004 sa BR stala členom NATO.

V roku 1996 bola Bulharská republika prijatá do WTO. Bulharsko je aj členom regionálnych zoskupení – Čiernomorskej hospodárskej spolupráce, Stredoeurópskej iniciatívy, Paktu Stability pre Juhovýchodnú Európu.

Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce:

Podporou exportu bulharských výrobcov, rozpracovaním programov pre zvýšenie konkurencieschopnosti bulharských výrobkov a aktivitami, zabezpečujúcimi ich prienik na zahraničné trhy sa zaoberá Výkonná agentúra na podporu malého a stredného podnikania (www.sme.government.bg), ktorá patrí do kompetencie MH BR.

Hlavné programové aktivity sú:

- informačno-konzultančné centrum (marketingové analýzy trhov, štatistické údaje, colné otázky, zahranično-obchodný režim, vydavateľská činnosť)
- on-line databáza obchodných kontaktov
- podnikateľské misie
- oficiálne účasti BR na veľtrhoch v zahraničí.
- semináre

Programom exportného financovania sa zaoberá Podporná banka (www.nasbank.bg).

V rámci svojich programov expertnej poradenskej činnosti, technickej a finančnej pomoci v BR pôsobia: WORLD BANK, IAEA, IFC, IMF, EBRD, EIB, FAO, WHO, UNCTAD, UNDCP, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNIDO, GEF, UNAIDS, UNICEF.

Verejné obstarávanie:

Verejné obstarávanie sa riadi Zákonom o verejnom obstarávaní. Zákazky verejného obstarávania sú publikované na stránke Agentúry pre verejné obstarávanie (www.aop.bg), ako aj v rámci registra verejných obstarávaní v BR (www1.government.bg/rop) v bulharskom jazyku.

Podnikateľská legislatíva:

Podmienky pre zahraničných investorov

Podmienky pre zahraničných investorov upravuje Zákon o podpore investovania:
www.investbg.government.bg

1. Zákon o podpore investícií stanovuje preferenčné podmienky pre investorov pri splnení nasledovných kritérií:

- Investícia do fixných aktív s cieľom vytvorenia nových, rozšírenia alebo modernizácie existujúcich výrobkov a/alebo služieb

- Vytvorenie nových pracovných miest
- Investičný projekt bude implementovaný do 3 rokov .

Opatrenia sú rozdielne v závislosti od triedy investícií, podľa hodnoty investičného projektu:

A trieda – investície nad 70 miliónov BGN (€ 36 million);

B trieda – investície od 10 do 70 miliónov BGN;

Pre všetky druhy investícií, poskytujú ústredné a regionálne vládne authority, ako aj komunálne authority investorom rýchlejšiu administratívnu obsluhu (o 1/3 kratšie obdobie ako zvyčajne), finančnú podporu výstavby časti technickej infraštruktúry, nadobudnutie práva na vlastníctvo alebo obmedzených vecných práv na nehnuteľnosti, ktoré sú štátnym a obecným vlastníctvom.

Individuálnu správnu obsluhu investícií triedy „A“ uskutočňujú zamestnanci Bulharskej investičnej agentúry. V ostatných prípadoch služby poskytujú krajské a obecné úrady mestskej samosprávy.

Pre investície triedy B poskytujú príslušné samosprávy investorom: 1. informačné služby, 2. individuálne administratívne služby, v rámci ktorých majú investori možnosť získať korešpondenčnú osobu, ktorá bude v mene investora a na jeho účet kompletizovať všetky potrebné dokumenty pre implementáciu jednotlivých častí investičného projektu, požadovaných podľa platnej legislatívy.

Pre investície triedy A poskytuje Bulharská investičná agentúra: 1. individuálne informačné a administratívne služby (obsluhou sú poverení prednostovia a starostovia obcí), 2. asistenciu pri akvizícii nehnuteľností (na požiadanie investora navrhuje príslušným autoritám typ vlastníctva nehnuteľnosti, a to vo forme predaja vlastníckych práv alebo vytvorenia ohraničeného vlastníckeho práva na požadovanú nehnuteľnosť (súkromné štátne alebo súkromné komunálne vlastníctvo), ktoré je nevyhnutné pre implementáciu investičného projektu (bez vyhlásenia tendrovej procedúry alebo poskytnutím preferenčnej ceny), 3. asistenciu pre získanie infraštruktúrnej podpory – štát cez Ministerstvo hospodárstva a energetiky BR zabezpečí výstavbu nevyhnutnej technickej infraštruktúry. Finančná podpora pri vybudovaní častí technickej infraštruktúry je poskytovaná nielen pre investície triedy „A“, ale aj pre realizáciu 2 či viacerých certifikovaných investičných projektov na území priemyselnej zóny.

Zavedené boli niektoré možnosti zníženia limitov investícií, cieľom ktorých je podpora kapitálových investícií do high-tech výroby a služieb v ekonomicky nerozvinutých regiónoch:

- v obciach s mierou nezamestnanosti nad 35% je priemerný limit na investíciu triedy A - 35 mil. BGN a na triedu B - 20 mil. BGN,
- pre investície do high-tech služieb je trieda investícií A s limitom 25 mil. BGN a trieda B s limitom 15 mil. BGN,
- pre high-tech výrobu je trieda investícií A - 70 mil. BGN a trieda B - 40 mil. BGN,

2. Programy a opatrenia pre zamestnávanie mladých a/alebo znevýhodnených ľudí na pracovnom trhu BR

Ak sú splnené nižšie uvedené podmienky, Agentúra pre zamestnanosť môže pokrývať mzdové náklady a povinnosť odvodov zamestnávateľa do Fondu sociálneho zabezpečenia a do Fondu zdravotného poistenia po dobu trvania zamestnaneckého pomeru pre každú zamestnanú osobu (ale nie dlhšie ako 12 mesiacov), ako aj náklady na školenie pre nadobudnutie profesionálnej kvalifikácie (nie dlhšie ako 6 mesiacov).

Požiadavky:

- Osoba musí byť usmerňovaná divíziou Agentúry pre zamestnanosť na základe zmluvy medzi Agentúrou a zamestnávateľom,
- nezamestnaný do 29 rokov
- nezamestnaný do 29 rokov so zníženou pracovnou schopnosťou
- mladí ľudia zo sociálnych inštitúcií, ktorí zabezpečili ich vzdelanie
- nezamestnaní s trvale zníženou pracovnou schopnosťou
- nezamestnaní – slobodní rodičia alebo matky s deťmi vo veku nad 3 roky
- nezamestnané ženy nad 50 rokov a muži nad 55 rokov

Rovnaké zvýhodnenia platia pre zamestnávateľov, ktorí sa starajú o školenie na získanie profesionálnej kvalifikácie a/alebo zamestnávajú nezamestnaných ľudí do 29 rokov na skúšobnú dobu na základe uzatvoreného kontraktu na dobu vzdelávania alebo práce na skúšobnú dobu, no nie dlhšie ako 6 mesiacov.

3. Daňová úľava pre investície v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou

S cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti ekonomiky budú počas nasledujúcich rokov v oblasti priemyslu podporované investície do spracovateľského priemyslu a výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov. V sektore služieb budú stimulované kapitálové náklady do high-tech činností v oblasti počítačových technológií, vedeckovýskumnej a rozvojovej činnosti, školstva a humanitného zdravotníctva.

Štát podporuje investorov, ktorí zabezpečujú zamestnanie mladých odborníkov do 29 rokov alebo štážistov vysokých škôl, a to v novej high-tech výrobe alebo aj v prípade, ak sa kapitálové investície realizujú v oblastiach so zaostávajúcou ekonomikou. Finančná podpora je poskytovaná na školenia a nadobúdanie odbornej spôsobilosti. Nárok na preferenciu vznikne, ak investícia do high-tech služieb presahuje 15 mil. BGN a investícia do high-tech výroby 25 mil. BGN. Podpora školenia bude poskytnutá aj v prípade, ak investor zabezpečuje mzdy vyššie ako priemerná mzda pre BR pre príslušnú ekonomickú činnosť. Doterajšia štátna pomoc pre realizáciu veľkých investičných projektov (70 mil. BGN) bola založená iba na zjednodušenom nadobudnutí pozemkov a výstavbe príľahlej infraštruktúry.

Podnikanie v Bulharskej republike – www.businessregister.bg

Ako prvotný zdroj informácií o teritóriu a potrebnej legislatíve môžu byť využité stránky Agentúry pre zápisy do Obchodného registra BG www.businessregister.bg, stránky Obchodno-ekonomického oddelenia ZÚ SR v Sofii: www.slovaktrade-sofia.com, Agentúry na podporu investícií (www.investbg.government.bg) a Bulharskej obchodnej a priemyselnej komory (www.bcci.bg).

Informácie o firmách v BR možno nájsť na webovom portále www.econ.bg, www.need.bg, www.dir.bg, www.business.bg, www.goldenpages.bg.

Od 01. januára 2008 je spustený Register stavebných firiem, do ktorého musí byť zapísaná každá spoločnosť, ktorá vykonáva stavebnú činnosť v BG. Register vedie Bulharská stavebná komora.

Verejné obstarávanie sa riadi Zákonom o verejnom obstarávaní. Zákazky verejného obstarávania sú publikované na stránke Agentúry pre verejné obstarávanie (www.aop.bg), ako aj v rámci registra verejných obstarávaní v BR (www1.government.bg/rop) v bulharskom jazyku.

Bulharský bankový systém je veľmi dobre rozvinutý, na domácom trhu pôsobia takmer všetky známe zahraničné banky (podrobnejšie www.bank.bg , www.banki.start.bg).

Otvorenie pobočky v BG

V súlade s Obchodným zákonníkom je každá zahraničná osoba registrovaná s právom na vykonávanie obchodnej činnosti podľa národnej legislatívy krajiny pôvodu, oprávnená registrovať pobočku zahraničnej osoby na území BG. Pobočka zahraničnej osoby nie je právnickou osobou v zmysle bulharskej legislatívy, ale má svoje sídlo a adresu správy, konateľov, vlastný majetok, ako aj pasívnu procesnú legitimitu. Obchodné meno pobočky zahŕňa obchodné meno obchodníka s dodatkom *pobočka*. Pobočka zahraničnej osoby vedie obchodné knihy ako samostatný obchodník. Pobočky zahraničných osôb zostavujú ročnú súvahu.

Pobočka zahraničnej osoby sa zapisuje v Obchodnom registri, ktorý vedie Agentúra pre zápisy (www.businessregister.bg). Žiadosť o zápis pobočky možno predložiť na každom územnom úrade Agentúry, ktoré sa nachádzajú v sídlach okresných súdov. V súlade so Zákonom o obchodnom registri (ZOR) nie je požiadavka, aby sa registrácia pobočky uskutočnila na príslušnom územnom úrade Agentúry k príslušnému okresnému súdu, kde je sídlo obchodníka, čo prakticky umožňuje predloženie žiadosti o zápis pobočky so sídlom a adresou správy napr. vo Varne na územnom úrade Agentúry k Okresnému súdu v iných mestách (Plovdive alebo Sofii).

O zápis pobočky požiadajú zástupcovia zahraničnej osoby. Žiadosť o registráciu sa môže predložiť buď na papieri alebo v elektronickej forme pri dodržaní predpisov a poriadku v súlade so Zákonom o elektronickej dokumente a elektronickej podpise. Žiadosť a prílohy k žiadosti sa predkladajú v bulharskom jazyku. Dokumenty je možné predložiť aj v akomkoľvek oficiálnom jazyku EÚ spolu s overeným prekladom do bulharčiny.

Údaje potrebné k zápisu pobočky:

- obchodné meno, pod ktorým bude pobočka zahraničnej osoby uskutočňovať obchodnú činnosť,

- transliterácia, spôsob, ktorým sa bude transliteráciou vypisovať obchodné meno pobočky v latinke (vrátane právnej formy),
- sídlo a adresa správy, kde sa uvádza obec, PŠČ, kraj, okres, obvod, sídlisko, ulica, číslo budovy, číslo vchodu, číslo poschodia a číslo bytu alebo kancelárie, kde sa umiestnila správa pobočky zahraničnej osoby a podľa zváženia tiež telefónne a faxové číslo, elektronická adresa a internetová stránka,
- predmet podnikania - predmet podnikania pobočky zahraničnej osoby,
- zástupcovia - meno a rodné číslo alebo LNC (osobné číslo cudzinca) osôb zastupujúcich zahraničného obchodníka v pôsobení pobočky, ako aj rozsah zastúpenia,
- spôsob zastúpenia - spôsob zastupovania konateľmi pobočky zahraničnej osoby (spolu, samostatne alebo iným spôsobom, pričom v tomto prípade sa uvádza akým iným spôsobom bude pobočka zastupovaná),
- zahraničná osoba - právna forma a obchodné meno/ názov zahraničného obchodníka, register a číslo, pod ktorým bol zahraničný obchodník zapísaný (v prípade, že ho vyžaduje rozhodný právny poriadok právo), právo štátu, ktoré sa bude uplatňovať pre zahraničného obchodníka (v prípade, že rozhodný právny poriadok je členského štátu EÚ), meno osoby, ktorá zastupuje zahraničného obchodníka podľa registra, kde bol zapísaný (ak je taký register) zahraničnej osoby,
- splnomocnenie s notárskym overením podpisov,
- notársky overený súhlas a vzorový podpis konateľa pobočky zahraničnej osoby.

V rámci postupu registrácie pobočky zahraničnej osoby je potrebné uhradiť poplatok na zápis v obchodnom registri 50 BGN a na žiadosť o zachovanie obchodného mena spoločnosti poplatok 50 BGN.

Spoločnosť s ručením obmedzeným (Družество s ograničena otgovornost' - OOD)

Spoločnosť s ručením obmedzeným je spoločnosťou, ktorú zakladajú dve alebo viaceré osoby a tieto zodpovedajú za záväzky spoločnosti svojím podielovým vkladom do imania spoločnosti. Imanie s.r.o. tvoria vklady spoločníkov. Spoločnosť s ručením obmedzeným sa zakladá spoločenskou zmluvou, ktorá sa uzatvára v písomnej forme. Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie: spoločnosť s ručením obmedzeným (skratka OOD) a musí byť jediným na území krajiny. Imanie spoločnosti s ručením obmedzeným nesmie byť nižšie ako 5 000 BGN. Pred registráciou spoločnosti musí byť splatené minimálne 70 % základného kapitálu. Vklady spoločníkov môžu mať buď finančnú podobu, alebo byť vo forme majetku. Spoločnosť musí minimálne 1x ročne zvolať valné zhromaždenie, na prvom zhromaždení sa volia štatutárni zástupcovia spoločnosti. Spoločnosť s ručením obmedzeným jednotlivca (EOOD) je plne vo vlastníctve jednej fyzickej alebo právnickej osoby. Jednotlivec vykonáva funkcie valného zhromaždenia a štatutárneho orgánu. OOD a EOOD musí povinne 1x ročne zostavovať súvahu a výkaz ziskov a strát.

OOD sa zapisuje v Obchodnom registri, ktorý vedie Agentúra pre zápisy (www.businessregister.bg). Žiadosť o zápis OOD možno predložiť na každom územnom úrade Agentúry, ktoré sa nachádzajú v sídlach okresných súdov. V súlade so Zákonom o obchodnom registri (ZOR) nie je požiadavka, aby sa registrácia uskutočnila na príslušnom územnom úrade Agentúry k príslušnému okresnému súdu, kde je sídlo obchodníka, čo prakticky umožňuje predloženie žiadosti o zápis OOD so sídlom a adresou správy napr. vo Varne na územnom úrade Agentúry k Okresnému súdu v iných mestách (Plovdive alebo Sofii).

Žiadosť o registráciu sa môže predložiť buď na papieri alebo v elektronickej forme pri dodržaní predpisov a poriadku v súlade so Zákonom o elektronickej dokumente a elektronickej podpise. Žiadosť a prílohy k žiadosti sa predkladajú v bulharskom jazyku. Dokumenty je možné predložiť aj v akomkoľvek oficiálnom jazyku EÚ spolu s overeným prekladom do bulharčiny.

Pre registráciu s.r.o. je nutné splniť nasledovné:

- mať zakladateľskú zmluvu (listinu);
- mať menovaného konateľa;
- mať splatené minimálne 70 % (3 500 BGN) základného kapitálu, každý spoločník musí mať splatenú minimálne jednu tretinu svojho vkladu.

Kroky potrebné na registráciu s.r.o.

- určenie mena spoločnosti a získanie potvrdenia, že neexistuje žiadna ďalšia spoločnosť s rovnakým menom (úrad Informačná služba);
- určenie druhu s.r.o. (počet spoločníkov);
- kapitál potrebný na založenie s.r.o. (BGN 5,000)

- potvrdenie banky o splatení najmenej 70 % registrovaného kapitálu;
- určenie konateľa spoločnosti;
- registrácia v obchodnom registri príslušného miestneho súdu s určením osoby, ktorá má právo konať za spoločnosť a zastupovať spoločnosť;
- v prípade výkonu špeciálnej komerčnej aktivity (napr. investičný broker) predložiť potvrdenie o možnosti vykonávať takúto činnosť,
- vystavenie rozhodnutia súdu o zápise do obchodného registra;
- zverejnenie registrácie spoločnosti v obchodnom vestníku;
- registrácia BULSTAT do 7 dní po obdržaní rozhodnutia súdu o registrácii spoločnosti.

Dokumenty potrebné pre registráciu s.r.o.:

K skupine Základných skutočností:

- spoločenskú zmluvu,
- listinu potvrdzujúcu založenie právnickej osoby, ktorá je spoločníkom a kompetencie príslušného orgánu tejto osoby rozhodovať o účasti v s.r.o. (len pre právnickú osobu, ktorá je spoločníkom a nebola založená podľa bulharskej legislatívy alebo právnickú osobu, ktorá je spoločníkom a nebola zapísaná do obchodného registra),
- rozhodnutie príslušného orgánu právnickej osoby, ktorá je spoločníkom, o účasti na s.r.o.,
- rozhodnutie valného zhromaždenia, resp. jediného vlastníka kapitálu o menovaní konateľa, resp. konateľov,
- notársky overený súhlas a vzorový podpis konateľa, resp. konateľov,
- príslušnú licenciu alebo povolenie v tom prípade, keď legislatívna norma vyžaduje povolenie štátneho orgánu pre určité činnosti,
- ďalšie doklady vyžadované zákonom.

K skupine Imanie:

- peňažný vklad – doklad, že bolo imanie zložené na účet v banke,
- nepeňažný vklad – podľa čl. 72 ods. 2 Obchodného zákonníka, okrem prípadov vyslovene uvedených zákonom; potvrdenie podľa čl. 264 Daňového a poisťovacieho procesného zákonníka (pri aportovaní vecného práva na nehnuteľnosť alebo motorové vozidlo); dôkazy, že vkladateľ oznámil dlžníkovi prevod pohľadávky, s výnimkou prípadov, keď pohľadávka je voči samotnej spoločnosti (pri aportovaní pohľadávky); dôkazy, že vkladateľ je držiteľom práv, ktoré sú predmetom nepeňažného vkladu;
- ďalšie doklady vyžadované zákonom.

V súvislosti s postupom registrácie s.r.o. sa musí uhradiť štátny poplatok za zápis 160 BGN a za žiadosť o zachovaní obchodného mena spoločnosti poplatok 50 BGN.

Akciová spoločnosť (Aktionerno družestvo – AD)

A.D. je spoločnosť, ktorej základné imanie je rozdelené na akcie. Spoločnosť zodpovedá pred veriteľmi svojím majetkom. Akcionári ručia za záväzky a.s. do výšky splatených vkladov, ale nie svojím osobným majetkom. Súhrn akcií a.s. tvorí jej základné imanie. Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie akciová spoločnosť (skratka AD). Akciovú spoločnosť môže založiť jedna alebo viaceré fyzické alebo právnické osoby. Hodnota základného imania akciovej spoločnosti musí byť najmenej 50 000 BGN. Minimálnu výšku základného imania vyžadovaného na vykonávanie bankovej či inej poisťovnej činnosti alebo činnosti súvisiacej s dobrovoľným zdravotným sporením, alebo ďalšou osobitnou činnosťou, upravuje zvláštny zákon. Stanovy a.s. musia obsahovať náležitosti podľa čl. 165 OZ. Minimálna nominálna hodnota každej akcie musí byť 0,1 BGN, pokiaľ majú akcie vyššiu nominálnu hodnotu platí pravidlo, že musí byť deliteľná 100.

A.D. sa zapisuje v Obchodnom registri, ktorý vedie Agentúra pre zápisy (www.businessregister.bg). Žiadosť o zápis možno predložiť na každom územnom úrade Agentúry, ktoré sa nachádzajú v sídlach okresných súdov. V súlade so Zákonom o obchodnom registri (ZOR) nie je požiadavka, aby sa registrácia uskutočnila na príslušnom územnom úrade Agentúry k príslušnému okresnému súdu, kde je sídlo obchodníka, čo prakticky umožňuje predloženie žiadosti o zápis AD so sídlom a adresou správy napr. vo Varne na územnom úrade Agentúry k Okresnému súdu v iných mestách (Plovdive alebo Sofii).

O zápis AD žiadajú členovia predstavenstva (v prípade jednostupňového systému riadenia a.s.) alebo správna rada (v prípade dvojstupňového systému riadenia a.s.) alebo stanovami poverený, resp. splnomocnený

člen štatutárnych orgánov a.s.. Žiadosť o registráciu sa môže predložiť buď na papieri alebo v elektronickej forme pri dodržaní predpisov a poriadku v súlade so Zákonom o elektronickej dokumente a elektronickej podpise. Žiadosť a prílohy k žiadosti sa predkladajú v bulharskom jazyku. Dokumenty je možné predložiť aj v akomkoľvek oficiálnom jazyku EÚ spolu s overeným prekladom do bulharčiny.

K žiadosti o registráciu AD je potrebné doložiť tieto dokumenty:

K skupine Základných skutočností:

- stanovy, resp. zakladateľskú listinu (v prípade zakladania a.s. s jedným vlastníkom imania),
- zápisnicu zo Zakladajúceho zhromaždenia v súlade s čl. 163 ods. 4 OZ,
- listinu potvrdzujúcu založenie právnickej osoby, ktorá je akcionárom a kompetencie príslušného orgánu tejto osoby rozhodovať o účasti na a.s. (len pre právnickú osobu, ktorá je zakladateľom a nebola založená podľa bulharskej legislatívy alebo právnickú osobu, ktorá je zakladateľom a nebola zapísaná do obchodného registra),
- rozhodnutie príslušného orgánu právnickej osoby, ktorá je akcionárom, o účasti na akciovej spoločnosti,
- zápisnica zo zasadnutia dozornej rady o zvolení členov správnej rady (v prípade dvojstupňového systému riadenia),
- ak stanovy dovoľujú, aby členom rady bola právnická osoba – rozhodnutie príslušného orgánu právnickej osoby o stanovení zástupcu člena, ktorý bude plniť jeho záväzky v rade, ako aj dokument potvrdzujúci založenie právnickej osoby a kompetencie príslušného orgánu tejto osoby rozhodovať (ak právnická osoba nebola založená podľa bulharskej legislatívy alebo a nebola zapísaná do obchodného registra),
- zápisnica zo zasadnutia predstavenstva alebo správnej rady o zvolení osôb, ktoré budú zastupovať spoločnosť,
- rozhodnutie príslušného orgánu o účasti na založení akciovej spoločnosti – pre zakladateľov, ktoré sú právnickými osobami,
- zoznam osôb, ktoré upísali akcie pri založení, potvrdený správnu radou alebo predstavenstvom,
- prehlásenia zakladateľov podľa čl. 160 ods. 2 OZ,
- notársky overený súhlas a prehlásenie členov štatutárnych orgánov spoločnosti podľa čl. 234 ods. 3 OZ,
- notársky overený súhlas a vzorový podpis osôb poverených zastupovaním spoločnosti, ako aj prehlásenia o splnení požiadaviek podľa čl. 22 Predpisov na spôsob uplatnenia práv štátom v obchodných spoločnostiach so štátnou účasťou na imaní osôv, v prípade akciovej spoločnosti s jedným vlastníkom imania a štátnou účasťou na imaní,
- príslušnú licenciu alebo povolenie na vykonávanie bankovej, poisťovnej činnosti, činností na regulovanom trhu finančných nástrojov, investičného sprostredkovateľa, investičnej spoločnosti, manažujúcej spoločnosti ako aj ďalších aktivít, pre ktoré zvláštny zákona vyžaduje licencie alebo povolenie,
- doklad (diplom, certifikát BNB a i.) o odbornej spôsobilosti alebo spôsobilosti na právne úkony člena štatutárneho orgánu, v súlade s požiadavkami zákona,
- ďalšie doklady vyžadované zákonom.

K skupine Imanie:

- peňažný vklad – doklad, že bolo imanie zložené na účet v banke,
- nepeňažný vklad – záver znalcov podľa čl. 72 ods. 2 Obchodného zákonníka, okrem v prípadoch vyslovené upravených zákonom; potvrdenie podľa čl. 264 Daňového a poisťovacieho procesného zákonníka (pri aportovaní vecného práva na nehnuteľnosť alebo motorové vozidlo); dôkazy, že vkladateľ oznámil dlžníkovi o prevode pohľadávky, za výnimky prípadov, keď je pohľadávka voči samotnej spoločnosti (pri aportovaní pohľadávky); dôkazy, že vkladateľ je držiteľom práv, ktoré sú predmetom nepeňažného vkladu; písomný súhlas vkladateľa s uvedeným popisom vkladu a notárskym overením podpisu.

V súvislosti s postupom registrácie AD je nutné uhradiť poplatok za zápis AD s jedným vlastníkom imania 460 BGN, za zápis AD, ktorá bude vykonávať bankovú či poisťovnú činnosť 1700 BGN a za žiadosť o zachovanie obchodného mena spoločnosti 50 BGN.

Daňová sústava Bulharskej republiky v roku 2008

Daň z príjmov právnických osôb - sadzba dane je 10%.

15% sadzba pre živnostníkov (ET)

Príjmy z hospodárskej činnosti živnostníkov (ET) sú v r. 2008 zdaňované 15% daňou (živnostníci nerozdeľujú dividendy). Vzhľadom na rovnaké zaobchádzanie pri zdaňovaní príjmov živnostníkov a príjmov z účasti v obchodných spoločnostiach/akcionárov bola stanovená taká sadzba dane z príjmov živnostníkov, ktorá sa blíži k efektívnej sadzbe dane z príjmov spoločníkov a akcionárov (vytvára sa na základe zdanenia zisku spoločnosti daňou zo zisku vo výške 10% a daňou z dividendy vo výške 5% pri následnom rozdelení zisku).

Daň z dividend – je 5%.

Rovná dňa z príjmov fyzických osôb

Základnou zmenou daňovej legislatívy v r. 2008 je zavedenie 10%-nej rovnej dane pre príjmy fyzických osôb. Cieľom rovnej dane z príjmov je dosiahnutie vyššieho ekonomického rastu a „zosvetlenia“ príjmov fyzických osôb. 10%-ná sadzba dane je jednou z najnižších v Európe v porovnaní s jej výškou v ďalších európskych krajinách, ktoré aplikovali rovnú daň z príjmov fyzických osôb.

Zrušenie niektorých preferencií

Zmena sadzby dane je spojená nielen so zrušením progresívnej tabuľky zdanenia a jednotnou daňou, ale aj s redukciou doteraz platných daňových preferencií. Od r. 2008 je zrušené tzv. nezdaniteľné minimum a daňové úľavy za vyživované deti, znížil sa rozsah daňového bonusu na dary (fyzické osoby už nie sú oprávnené znížiť si ročný vymeriavací základ o sumu príspevkov na dary, ktoré poskytli v prospech fyzických osôb. V novej úprave Zákona o daniach z príjmov fyzických osôb boli v čl. 22 ods. 1 b. 1 zachované iba podniky a organizácie, v prospech ktorých môžu byť uhradené príspevky na dary s cieľom využitia daňovej úľavy pri ročnom zúčtovaní za r. 2008).

Zachované zostáva zníženie daňového základu o povinné príspevky (§9 prechodných a záverečných ustanovení Zákona o sociálnom poistení), ako aj daňové úľavy za doplnkové dôchodkové sporenie a životné poistenie. Nezmenená zostáva daňová úľava pre postihnuté osoby s 50% a viac ako 50% zníženou práceschopnosťou: namiesto dvojnásobnej výšky nezdaniteľného ročného daňového základu sa zavádza absolútna hodnota 7 920 BGN ročne resp. 660 BGN mesačne.

Zmeny praxe

- subjekty si môžu odpočítať zo zdaniteľných príjmov povinné príspevky na poistenie, ktoré boli uhradené v zahraničí z príjmov získaných v zahraničí. Výšku príspevkov uhradených v zahraničí je potrebné preukázať dokladom vystaveným príslušnými orgánmi druhej krajiny v súlade s ustanoveniami čl. 50 ods. 5 zákona,
- bola stanovená definícia „nehnuteľný bytový majetok“ v súvislosti s nezdanením príjmu z predaja alebo výmeny majetku, ktorý sa používa na uspokojenie bytových potrieb subjektu a jeho rodiny (zákonom stanovené oslobodenie od dane z nehnuteľností znamená nezdanenie príjmov fyzických osôb v prípade súrneho predaja či výmeny majetku, ktorý sa používa alebo môže použiť na uspokojenie bytových potrieb subjektu alebo jeho rodiny),
- boli schválené viaceré zmeny a doplnenia čl. 24 ods. 2 zákona v súvislosti s určovaním zdaniteľného príjmu z pracovno-právnych vzťahov. Podobne ako v prípade úpravy dennej odmeny počas služobnej cesty bol zavedený limit stravného, ktoré sa hradí namiesto odmeny na služobnú cestu podľa predpisov vládneho uznesenia č. 133 z r. 1993. Tieto prostriedky nebudú súčasťou zdaniteľného príjmu v prípade, že nepresahujú dvojnásobnú výšku minima stanoveného nariadením, čiastka presahujúca dvojnásobnú výšku sa pripočíta k zdaniteľnému príjmu a podlieha zdaneniu. Sumy vyplatené na základe čl. 40 ods. 4 Zákona o sociálnom poistení (za prvý deň dočasnej práceneschopnosti) nepodliehajú zdaneniu.
- Zákon do r.2007 neupravoval zdanenie v prípade vypovedania leasingovej zmluvy, v ktorej sa uvádza prevod práva na vlastníctvo bez toho, aby sa previedlo právo na vlastníctvo na majetok, ktorý je predmetom zmluvy. V novele zákona na r. 2008 sú ustanovenia, v súlade s ktorými budú splátky získané v predchádzajúcom roku podľa vypovedanej zmluvy pokladané za príjem z používania majetku (nájomné). Zdaniteľný príjem stanovený podľa ustanovení upravujúcich príjmy z nájomného sa bude znižovať o zdaniteľný príjem (upravený v čl. 33) zo splátok podľa zmluvy, ktoré nepodliehajú refundácii.
- v prípadoch, keď fyzická osoba nadobudla pozemok a následne založila právo na výstavbu na tomto pozemku, zdaniteľný príjem získaný zo založenia stavebného práva sa bude znižovať o obstarávaciu cenu

pozemku. Pri následnom predaji pozemku nebude táto cena znova odpočítaná.

- V súlade so zákonom platným do r.2007 sa v ročnom daňovom priznaní museli uvádzať vlastnené akcie a podielové účasti v spoločnostiach, nehnuteľnosti v zahraničí, nie však dividendy a likvidačné podiely zo zahraničného zdroja. Príjmy z dividend a likvidačných podielov zo zahraničia boli zdaňované definitívnou daňou. V novej úprave zákona sa tieto príjmy musia uvádzať.

Od 01. januára 2008 je **minimálna mzda stanovená vo výške 220 BGN**, čo je zvýšenie o 22% (zo 180 BGN). Minimálna odmena za odpracovanú hodinu sa zvyšuje z 1,07 BGN na 1,30 BGN (doba trvania práce – 8 hodín, 5 dňový pracovný týždeň).

Minimálny mesačný poisťovací základ je 240 BGN

Povinné odvody

Fond	Spolu %		Zamestnávateľ (%)		Zamestnanec (%)	
	Zamestnanci narod. pred 01.01.1960	Zamestnanci narodení po 31. 12.1959	Zamestnanci narod. pred 01.01.1960	Zamestnanci narodení po 31. 12.1959	Zamestnanci narod.pred 01.01.1960	Zamestnanci narodení po 31. 12.1959
Dôchodkové poistenie	22%	17%	13,2%	10,2%	8,8%	6,8%
Nemocenské poistenie (ochorenie a materská)	3,5%	3,5%	2,1%	2,1%	1,4%	1,4%
Poistenie v nezamestnanosti	1%	1%	0,6%	0,6%	0,4%	0,4%
Úrazové poistenie (pracovný úraz a ochorenie z povolania)	0,4 -1,1%	0,4 -1,1%	0,4 -1,1%	0,4 -1,1%	-	-
Garančný fond (zaručené pohľadávky pracovníkov a zamestnancov)	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	-	-
Doplňkové dôchodkové poistenie	-	5%	-	3%	-	2
Zdravotné poistenie	6%	6%	3,6%	3,6%	2,4%	2,4%

Spotrebné dane

Spotrebnej dani podliehajú: palivá a pohonné hmoty, alkoholické nápoje, tabakové výrobky, elektrická energia, automobily.

Pohonné hmoty

V súvislosti so záväzkami BG na dosiahnutie minimálnych limitov pre rôzne druhy tovarov zdaňovaných spotrebnou daňou v EÚ došlo k:

- zvýšeniu sadzby spotrebnej dane z bezolovnatého benzínu zo 635 BGN na 685 BGN/1000 litrov,
- zvýšeniu sadzby spotrebnej dane z motorovej nafty z 535 BGN na 600 BGN/1000 litrov,
- zvýšeniu sadzby spotrebnej dane z petroleja zo 485 BGN na 535 BGN/1000 litrov.

Vplyv vyššej sadzby spotrebnej dane na ceny palív

Druh paliva	Jednotka	Cena bez DPH a spotrebnej dane (BGN)	Cena 2007 (BGN)	Spotrebná daň 2008 (BGN)	Cena 2008 (BGN)	Zvýšenie ceny (%)
Bezolovnatý benzín	1000 l	905	1848,00	685	1908,00	3,2%
Diesel	1000 l	1038	1887,60	600	1965,60	4,1%

- zvýšeniu sadzby spotrebnej dane z koksu a uhlia z 0,30 BGN na 0,40 BGN/1 GJ teplotvornej schopnosti,
- zvýšeniu sadzby spotrebnej dane z elektrickej energie pre hospodárske účely z 1 BGN na 1,20 BGN/1 MWh.

Vplyv vyššej sadzby spotrebnej dane na ceny uhlia a elektrickej energie

Druh paliva	Jednotka	Cena bez DPH a spotrebnej dane (BGN)	Cena 2007 (BGN)	Spotrebná daň 2008 (BGN)	Cena 2008 (BGN)	Zvýšenie ceny (%)
Uhlie pre hosp. účely	m (10,7 GJ)	150	183,85	4,28	185,14	0,70%
Elektrická energia pre hosp. účely	MWh	102	123,6	1,2	123,84	0,19%

Alkohol

Sadzba spotrebnej dane alkoholu a alkoholických nápojov je nasledovná::

1. pre pivo - 1,50 BGN/ 1 hektoliter za alkoholický stupeň Plato;
2. pre víno - 0 BGN za 1 hektoliter;
3. pre ďalšie fermentačné nápoje - 0 BGN za 1 hektoliter hotového výrobku;
4. pre medziprodukty - 90 BGN za 1 hektoliter hotového výrobku;
5. pre etylalkohol - 1100 BGN za 1 hektoliter čistého alkoholu;
6. pre etylalkohol (pálenku) vyrobený v špeciálnom malom destilačnom objekte - 550 BGN za 1 hektoliter čistého alkoholu (domáca výroba).

Cigarety

Zmena spotrebnej dane je požadovaná v súvislosti so záväzkami o výške dane najpredávanejšej cenovej kategórie, ktorá už bola zvýšená z 2,00 BGN na 2,60 BGN, čím vzrástla celková sadzba spotrebnej dane o 33% rozdielu minimálnym úrovni EÚ. Špecifická sadzba spotrebnej dane stúpila zo 6,50 BGN na 37 BGN/1000 ks a proporcionálna sadzba sa znížila z 54% na 35% predajnej ceny.

Ceny cigariet, ktorých cena sa najviac zvýšila

Značka cigariet	Cena výrobcu/ dovozcu nezdanená	Špecifická sadzba 2008 (BGN)	Sadzba ad valorem 2008 (BGN)	Cena 2008 (BGN)	Zvýšenie ceny (%)
Najpredávanejšia cenová kategória cigariet	0,457	0,037	35	2,60	30,00
Victory	0,633	0,037	35	2,84	9,23
Karelia	0,603	0,037	35	2,78	11,20
Sredetz, Femina	0,457	0,037	35	2,48	23,75
Nevada	0,413	0,037	35	2,38	28,91
Arda	0,325	0,037	35	2,20	42,11

Káva nie je zdaňovaná spotrebnou daňou

Káva, výťažky z kávy a práškové zmesi obsahujúce kávu nie sú zdaňované spotrebnou daňou. Uvedené výrobky sa už nepokladajú za tovar podliehajúci zdaneniu spotrebnou daňou vo viacerých európskych krajinách

a v dôsledku toho nie sú predmetom harmonizácie s európskou legislatívou.

Biopalivá a ich zmesi

Čisté biopalivá majú nulovú sadzbu dane a zároveň sa zavádza znížené zdanenie zmesí, ktoré obsahujú čisté biopalivá (zmesi benzínov s bioethanolom, zmesi nafty a bionafty, ktoré majú obsah biopalív v rozmedzí 4%-5% vrátane, budú zdaňované zníženou sadzbou o 3% nižšiou ako je zvyčajná sadzba – zo 685 BGN na 664 BGN pre benzín a zo 600 BGN na 582 BGN pre naftu). Biopalivá musia spĺňať technické a kvalitatívne požiadavky vyplývajúce z Vyhlášky o kvalitatívnych požiadavkách na tekuté palivá, o podmienkach, poriadku a spôsobe ich kontroly – norma EN 228 (benzín) a norma EN 590 (diesel).

Refundácia poľnohospodárom

Nárok na refundáciu spotrebnej dane z motorových palív si môžu poľnohospodári uplatňovať dvakrát do roka, a nie ako doteraz len raz. Ročná norma nákladov sa nezmenila – 7,3 litra/1000 m² registrovanej obrábanej poľnohospodárskej pôdy. Požiadavky na refundáciu sa budú predkladať jedenkrát od 1. júla do 15. augusta za vyčerpané množstvá a druhýkrát od 15. augusta do 31. decembra – za zvyšok. Sadzby spotrebnej dane z motorových palív používaných na obrábanie poľnohospodárskej pôdy sa nemenia.

Miestne dane

Doplnením Ústavy BR získali miestne samosprávy právo samostatne určovať výšku miestnych daní za podmienok a spôsobom stanoveným v Zákone o miestnych daniach a poplatkoch (ZMDT)

Uvedeným zákonom sa uskutočňuje proces finančnej decentralizácie a poskytovania väčšej právomoci a zodpovednosti miestnych samospráv v oblasti miestnych financií. Výšku miestnych daní a poplatkov bude stanovovať rada miestnej samosprávy zvláštnym nariadením. V ZMDT sa uvádzajú minimálne a maximálne limity pre každú miestnu daň, čo umožňuje rade miestnej samosprávy zosúladiť konkrétne výšky miestnych daní so sociálnymi a ekonomickými podmienkami na území príslušného okresu.

Minimálna výška miestnych daní v r.2008 je rovnaká ako sadzba v r.2007, maximálny limit jednotlivých druhov daní je 2-3 násobne vyšší ako v r.2007. Dvojnásobne vyššiu daň môže miestna samospráva stanoviť na nehnuteľnosti, odplatné nadobúdanie majetku, dedičskú daň a daň z dopravných prostriedkov pre občianske letecké prostriedky. Trojnásobná môže byť sadzba dane z dopravných prostriedkov (všetky dopravné prostriedky mimo občianskych leteckých prostriedkov). Nariadenie o miestnych daniach musí miestna samospráva oznámiť občanom prostredníctvom masmédií, internetovej stránky samosprávy resp. ďalším vhodným spôsobom stanoveným radou miestnej samosprávy.

Patentná daň

Patentná daň už nie je republikovou daňou, ale miestnou a je príjmom do rozpočtov miestnych samospráv. Patentnej dani podliehajú príjmy z činností, ktoré sa vykonávajú na základe vystaveného patentu (licencie). Nepatrí sem dopravná činnosť, taxikárska preprava a prepravy dodatočnými autobusovými linkami.

Subjekty zdaňované patentnou daňou sú oslobodené od daní z príjmov fyzických osôb. V prípade, že v bežnom roku subjekt prestal spĺňať podmienky zdanenia patentnou daňou, bude zdaňovaný podľa ustanovení Zákona o daní z príjmov, pričom dlžná, resp. uhradená patentná daň za príslušný rok bude odpočítaná z ročného daňového záväzku subjektu podľa Zákona od daní z príjmov.

Konkrétne výšky patentnej dane stanovuje rada miestnej samosprávy v limitoch uvedených v prílohe Zákona o miestnych daniach – minimálna výška je doterajšia najnižšia sadzba v krajine (posledná skupina) a maximálna výška je najvyššia sadzba v krajine (1. zóna samosprávy mesta Sofia). Pre činnosti zdaňované pevnou sadzbou patentnej dane bude minimálnou sadzba patentnej dane platná v r.2007 a maximálnou dvojnásobok minimálnej výšky. Rada miestnej samosprávy je oprávnená stanoviť rôznu výšku patentnej dane z rovnakej činnosti, ale vykonávanej v rôznych zónach v rámci obce alebo v rámci rôznych častí okresu. Vzhľadom na to, že ide o jedinú miestnu daň, ktorá môže mať rôzne výšky na území toho istého okresu, v Zákone o miestnych daniach a poplatkoch sa uvádzajú aj kritériá, na základe ktorých je samospráva oprávnená diferencovať výšku dane podľa miesta vykonávania patentnej činnosti z hľadiska: hospodárskeho významu obce/zóny, ekonomickej situácie obce, počtu obyvateľov a veľkosti obce/zóny, sezónneho resp. stáleho charakteru činnosti.

Daňové priznanie súvisiace s patentnou daňou sa predkladá miestnej samospráve, na území ktorej sa

nachádza objekt, v ktorom sa uskutočňuje patentná činnosť. V prípade, ak sa patentná činnosť nevykonáva v objekte alebo sa nevykonáva na stálom mieste, daňovník bude musieť priznanie predložiť samospráve, kde sa nachádza trvalé bydlisko fyzickej osoby, živnostníka.

DPH – 20% sadzba

Od 01. januára 2008 sa rozšíril rozsah dodávok, na ktoré sa uplatňuje 30 dňová lehota na refundáciu DPH. Doteraz mali uvedené právo iba spoločnosti registrované podľa Zákona o DPH (ZDPH), ktoré uskutočňovali zdaniteľné dodávky s nulovou sadzbou dane. Uvedenou zmenou vznikol nárok aj v prípade dodávok určitých služieb s miestom plnenia na území ďalšej členskej krajiny. Ďalej sa vyžaduje, aby príjemca bol subjektom registrovaným podľa DPH v ďalšej členskej krajine EÚ. Ide o dodávky služieb súvisiacich s dopravou tovaru, špeditárske, zásielkové alebo poštové služby - iné ako tie, ktoré sú uvedené v čl. 49 zákona, ako aj služby týkajúce sa ocenenia, expertízy alebo práce na hnutelnej veci. Požiadavkou na uplatnenie tejto zmeny je aj to, že v priebehu posledných 12 mesiacov pred bežným mesiacom musel subjekt vykonať dodávky horeuvedených služieb s nulovou sadzbou, celková hodnota ktorých musí byť vyššia ako 30% celkovej hodnoty všetkých zdaniteľných dodávok vykonaných subjektom. Do toho sa zahrňujú aj dodávky s miestom plnenia na území ďalšej členskej krajiny, príjemcom ktorých je subjekt registrovaný podľa DPH v ďalšej členskej krajine v tom istom období. Daňovníci, ktorí vykonávajú uvedené dodávky, sú oprávnení uplatniť 30 dňovú lehotu na refundáciu DPH so správou (priznaním) za december 2007.

Priame zahraničné investície:

Prílev priamych zahraničných investícií (PZI) do BG za r.2007 dosiahol rekordných 6 108,9 mld. EUR, ktoré tvorili 19,9% HDP. PZI pokryli viac ako 92% deficitu bežného účtu, čo znamená, že po prvýkrát za 9 rokov nedokázali investície úplne vykryť deficit bežného účtu.

Prílev PZI tvoril za 8 mesiacov t.r. 2,980 mld. EUR (8.8% HDP) v porovnaní s 4,154 mld. EUR (14.4% HDP) za 8 mesiacov 2007. Najväčším investorom za sledované obdobie bolo Rakúsko (13,9% celkového objemu investícií), Holandsko (11,3%), Nemecko (10,7%), Grécko (9,6%), Veľká Británia (9,4%), Luxembursko (6,8%), Rusko (4,6%). Prudký pokles zaznamenali najmä investície do nehnuteľností (o 40%), pričom záujem zahraničných investorov o zakúpenie BG hotelov a reštaurácií poklesol o 67%. Menej prostriedkov bolo investovaných aj do stavebnej činnosti (pokles o 24 %). Podľa odborníkov ide o dopad hypotekárnej krízy. PZI pokrývajú 54,9% deficitu bežného účtu, ktorý dosiahol 3,785 mld. EUR (11,5% HDP) oproti 2,885 mld. EUR (10% HDP) v rovnakom období 2007.

Prílev investícií podľa odvetví v jednotlivých rokoch v mil. EUR

	2003	2004	2005	2006	2007
Prílev investícií celkom v mil. EUR	1850,5	2735,9	3152,1	5961,0	6108,9
Operácie s nehnuteľnosťami, prenájom a biznis služby	169,1	215,6	533,8	1735,9	2150,9
Finančné sprostredkovanie	432,5	236,1	667,3	790,8	1930,6
Stavebníctvo	5,0	81,7	171,6	507,9	726,5
Obchod, servisná obsluha automobilov, motocyklov a tovarov pre osobnú spotrebu a domácnosť	439,9	496,5	576,9	923,6	636,1
Spracovateľský priemysel	523,3	435,7	868,2	1001,0	234,3
Výroba a prenos elektriny, tepla, plynu a vody	7,7	670,8	308,5	350,7	120,1
Hoteliérstvo a reštaurácie	24,8	26,3	52,4	100,9	115,9
Ďalšie činnosti, obsluhujúce spoločnosť	22,3	7,5	19,5	62,3	76,5
Poľnohospodárstvo, lov a horské hospodárstvo	2,4	5,6	9,5	26,4	42,8
Doprava, skladovanie a spoje	153,7	426,5	-108,7	420,6	38,4
Neklasifikované	48,6	113,0	16,2	27,8	21,0
Ťažobný priemysel	18,7	17,5	36,3	12,2	14,2
Vzdelanie	2,6	0,0	-0,6	0,0	1,0
Zdravotníctvo a sociálne činnosti	-0,1	0,4	1,2	0,9	0,3
Rybné hospodárstvo	0,0	2,7	0,1	0,0	0,2

TOP 10 investorov v BG podľa prílevu investícií v mil. EUR

Krajina	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Celkom	980,0	1850,5	2735,9	3152,1	5961,0	6108,9
Belgicko a Luxembursko	0,2	27,8	142,4	-55,4	-51,2	779,8

Veľká Británia	0,7	86,5	51,3	343,4	817,9	728,0
Rakúsko	166,4	210,9	691,1	747,3	905,7	614,7
Holandsko	36,5	216,6	324,6	239,9	1006,0	584,1
Grécko	240,1	198,9	179,6	324,2	512,4	549,0
Španielsko	0,1	4,0	8,2	46,6	209,4	382,2
Cyprus	-8,4	104,9	90,1	36,9	179,3	337,8
Maďarsko	10,2	324,8	48,9	73,5	243,9	236,8
Írsko	-1,8	2,6	19,7	87,7	406,8	225,5
Nemecko	90,8	96,1	253,0	107,1	243,9	194,6

Slovensko investovalo v BR k 31. 12. 2007 celkom 14,5 mil. EUR, pričom kapitál bol alokovaný iba do podnikovej sféry. Najväčšou slovenskou investíciou v BR zostáva Grafobal Bulgaria, v ktorom vlastní Grafobal Skalica 70% akcií. V októbri t.r. bude ukončená ďalšia slovenská investícia – závod na výrobu polystyrénu v blízkosti mesta Karlovo, ktorú zrealizovalo družstvo IDOPS Bratislava.

Investície BR v SR nie sú evidované.

Základná charakteristika hospodárstva:

Z hľadiska hodnotenia makroekonomických ukazovateľov musí BG zápasit' s vysokou mierou inflácie a rekordne vysokým negatívnym saldom bežného účtu, na druhej strane dosahuje nízku mieru nezamestnanosti a dlhodobo vysoký ekonomický rast.

Rast HDP dosiahol v r.2007 - 6,2%, čo znamená, že HDP spomalil v r.2007 svoje tempo o 0,1% v porovnaní s 6,3% v r. 2006 (ide o štvrtý rok za sebou, kedy rast HDP krajiny presiahol 6%). HDP tvoril podľa bežných cien v r.2007 - 56,520 mld. BGN (28,898 mld. EUR), t.j. 3753,3 EUR na občana (7341 BGN).

Agrárny sektor poklesol v r.2007 o 30% a jeho podiel na tvorbe HDP sa znížil na 6,2%. Priemysel dosiahol v r.2007 rast o 14% a patrí mu 32,3% podiel na HDP krajiny. Tvorba pridanej hodnoty v oblasti služieb vzrástla o 7,5% a ich podiel na tvorbe HDP bol v r.2007 – 61,5%. V minulom roku patrili najväčší prínos na HDP finančným službám, ktoré zaznamenali rast o 34,3%, nasleduje sektor hotelov a reštaurácií (11,8%), obchodné sprostredkovanie (6,6%), doprava a telekomunikácie (4,3%). V rámci priemyselných odvetví sa na raste HDP pozitívne prejavil nárast v stavebníctve (16,9%), v spracovateľskom priemysle (15,4%), vo výrobe elektrickej a tepelnej energie (17,2%). Pokles bol dosiahnutý iba v ťažobnom priemysle.

Napriek prehlbujúcej globálnej finančnej kríze si ekonomika BG aj v II. štvrtroku t.r. udržala rýchle tempo rastu HDP (7,1%). V nominálnom vyjadrení dosiahla hodnota HDP 15,94 mld. BGN (2 081 BGN na obyvateľa). Hrubá pridaná hodnota bola podľa bežných cien vo výške 12,99 mld. BGN a po zohľadnení porovnateľných cien sa zvýšila o 6,7%. V jej štruktúre sa zvýšil podiel služieb o 0,1% a agrárneho sektoru o 1,4%, zatiaľ čo podiel priemyselnej výroby klesol o 1,5%. Pozitívny vývoj v poľnohospodárstve nebol spôsobený väčšími investíciami a zmenou odvetvovej štruktúry, ale hlavne priaznivou úrodou obilnín. Po finančnej kríze na medzinárodných trhoch, ktorá ovplyvnila zvýšenie úrokov v BG, došlo k spomaleniu rastu jednotlivých segmentov finančného sektora, avšak najviac postihnutým odvetvím v BG je stavebníctvo (investori oznámili, že zmrazujú projekty za 2 mld. EUR). Stagnácia bola zaznamenaná najmä v dovolenkových nehnuteľnostiach, ktorú kompenzuje bytová výstavba, výstavba kancelárskych priestorov a verejné projekty.

Deficit bežného účtu sa v r.2007 zvýšil na 21,6% HDP, čo v nominálnom vyjadrení znamená 6,175 mld. EUR (rast o 57% v porovnaní s 3,935 mld. EUR v r.2006 (15,7% HDP)). Hlavným faktorom, ktorý deficit ovplyvňuje, je zvýšené negatívne obchodné saldo (o 1,857 mld. EUR). Pasívum zahranično-obchodnej výmeny dosiahlo v r.2007 - 3,164 mld. EUR (v r.2006 - 1,786 mld. EUR). Deficit bežného účtu sa pokladá za jedno z najväčších rizík makroekonomickej stability krajiny a bol aj základným dôvodom, prečo ratingová agentúra Fitch znížila koncom januára 2008 perspektívu BG z neutrálnej na negatívnu.

Za 8 mesiacov t.r. dosiahol deficit bežného účtu hodnotu 4,76 mld. EUR (14% HDP), zatiaľ čo v rovnakom období 2007 bol vo výške 3,358 mld. EUR (11,6% HDP) a v medzioročnom porovnaní vzrástol o 42,35%. Hlavným negatívnym faktorom jeho rastu zostáva pasívne saldo zahranično-obchodnej bilancie, ktoré za obdobie január – august 2008 tvorilo 5,748 mld. EUR (16,9% HDP), v rovnakom období 2007 bolo 4,374 mld. EUR. Export dosiahol podľa cien FOB 10,56 mld. EUR, kým v rovnakom období 2007 bol 8,63 mld. EUR. Dovoz podľa cien FOB tvoril 16,30 mld. EUR (v rovnakom období minulého roka 13 mld. EUR). K nárastu negatívneho obchodného salda prispelo zvýšenie cien nespracovanej ropy a zemného plynu. Najväčším dovozcom sú krajiny EÚ (Nemecko, Taliansko a Rumunsko) a tretie krajiny na čele s Ruskom, Ukrajinou a Tureckom. Hlavnými exportnými partnermi sú Grécko, Nemecko a Taliansko, v rámci tretích krajín - Turecko,

Srbsko a Rusko.

Miera inflácie dosiahla v r. 2007- 12,5%, čím prekročila dvojčíselnú hodnotu, pod hranicu ktorej sa vláda BR snažila infláciu udržať. Ide o najvyššiu mieru inflácie za ostatných 7 rokov, poslednýkrát malo BG tak vysokú infláciu v r. 2000 (11,4%). Hlavným faktorom jej rastu bolo zvýšenie cien potravín a palív, ktoré tvoria viac ako polovicu indexu spotrebiteľských cien v BG. Rast cien sa po prvýkrát výrazne zrýchlil v júli 2007 a dosiahol 8,4% medziročného základu, následne bola dvojčíselná hodnota prekročená v auguste na 12%.

Inflácia poklesla ku koncu augusta na 11,2% (koncom júla tvorilo ročné zvýšenie cien 14,5% a v júni rekordných 15,3%). Hlavným faktorom, ktorý vplýval na rast miery inflácie boli náklady domácností klasifikované v skupine byty (zahŕňa nájomné, náklady na opravy, komunálne služby - voda, elektrina a náklady na palivá). Zvýšenie cien tepelnej a elektrickej energie dodatočne zvýši cenový index ku koncu roka o 0,5% a 1%. Vzhľadom na to, že na medzinárodných trhoch došlo k zastaveniu rastu cien ropy, resp. sa očakáva trend poklesu, ako aj dobrú úrodu obilnín, väčšina odborníkov predpokladá, že koncom t.r. bude inflácia v rozmedzí 6-8%.

Vysoká miera inflácie na jednej strane prekáža vstupu BG do eurozóny, na druhej nepriamo súvisí s požiadavkami na zvýšenie pracovných miezd. Vážnym problémom BG je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, ktorý sa stáva prekážkou realizácie veľkých projektov, akými sú výstavba diaľnic a JE Belene, ale aj budovania obchodných stredísk, či nových závodov. Dopyt po pracovnej sile vo všetkých sektoroch a na všetkých úrovniach prevyšuje ponuku a je dôvodom zvyšovania miezd, ktoré nezodpovedá rastu efektívnosti práce.

Miera nezamestnanosti poklesla v r.2007 na 6,91% (v r.2006 – 9,12% a v r.2005 - 10.73%). Z dôvodu nedostatku zamestnancov v krajine plánuje BG urýchlený dovoz niekoľko tisíc pracovníkov nevyhnutných na realizáciu veľkých energetických projektov (ropovody a plynovody) a AE Belene. Deficit pracovnej sily v krajine súvisí najmä s nasledovnými skutočnosťami: miera nezamestnanosti pod 7%, znižuje sa počet občanov, pretrvávajú proces emigrácie za prácou do zahraničia, v kategórii nezamestnaných zostávajú hlavne ľudia s minimálnym resp. nedostatočným vzdelaním. Ministerstvo práce plánuje vypracovať v spolupráci so zamestnávateľmi podrobný 5 ročný plán potreby zamestnancov a krytí nedostatku zo strany cudzincov (v Bulharsku pracujú predovšetkým cudzinci z Turecka a Macedónska, uvažuje sa o importe zamestnancov z Ukrajiny, Moldavska, ale aj z Vietnamu, Indie a Egypta).

V auguste 2008 dosiahla miera nezamestnanosti 5,9%. Na tento vývoj mal pozitívny vplyv aktívnej letnej sezóny, ktorý podmieňuje veľkú mieru zamestnanosti v oblasti hotelierstva a reštauračnej činnosti, stavebníctva, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, obchodu, spracovateľského priemyslu a dopravy. Rozsiahly je aj počet zamestnaných na základe aktívnych programov zamestnanosti. Počet nezamestnaných klesá v rámci všetkých sledovaných skupín v nerovnocennom postavení: ide najmä o nezamestnaných mladých ľudí do veku 29 rokov, nezamestnaných nad 50 rokov bez kvalifikácie a odboru, osoby dlhodobo nezamestnané a nezamestnané postihnuté osoby. Priemerne sa v krajine o jedno voľné pracovné miesto uchádza 8 nezamestnaných. Na úradoch práce bolo vyhlásených 16 642 voľných pracovných miest. Naďalej sa prehľbuje problém s nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily, pričom jej deficit je najväčší v odvetví priemyslu. Zamestnávatelia sa dostávajú do silnej konkurencie v rámci záujmu o zamestnancov, čo vedie k zvyšovaniu miezd a poskytovaniu rôznych výhod. Experti v tejto súvislosti odporúčajú zvyšovanie kvality stredných odborných škôl a znižovanie počtu pracovníkov v štátnom sektore.

Hlavné odvetvia hospodárstva:

Energetika

BR je rozhodujúcim výrobcom a exportérom elektrickej energie v Juhovýchodnej Európe. Celková energetická kapacita tvorí 9 515 MW a pokrýva 80% energetického deficitu susedných krajín BR.

Štruktúra výroby elektrickej energie v BG:

Druh energie	2007	2010	2015
Jadrová elektrárň	43,6%	29%	38,2%
Teplárň	45,3%	62,3%	52,1%
Hydroelektrárň	11%	5,7%	4,6%
Vietor a iné	0,1%	5,1%	

Reštrukturalizácia elektroenergetického sektora v BG bola reálne zrealizovaná v r.2004, kedy bolo 7 spoločností na distribúciu elektrickej energie sprivatizovaných vo forme „balíkov“. Západný balík získala česká ČEZ, juhovýchodný prešiel do vlastníctva rakúskej EVN a nemecká EON kúpila severovýchodný balík. Celková hodnota privatizačných operácií dosiahla 692 mil. EUR. V polovici r.2006 bol sektor distribúcie elektriny úplne súkromný, sprivatizovaných bolo 91% obsluhujúcich a opravárenských činností a viac ako 42% spoločností na výrobu elektriny. V súlade s požiadavkami Smernice 2003/54 ES a všeobecnými pravidlami domáceho trhu elektrickej energie sa uskutočnila reštrukturalizácia NEK (Národná energetická spoločnosť) a distribučných spoločností.

V nadväznosti na tretí liberalizačný balík EÚ presadzuje BG tvrdý odpor proti požadovanému rozdeleniu výroby a distribúcie plynu a elektrickej energie na základe vlastníctva. Začiatkom r. 2007 došlo k oddeleniu obchodu a prenosu elektriny a plynu v BG, NEK vytvorila novú dcérsku spoločnosť „Elektroenergetický systémový operátor“, v 100%-nom vlastníctve NEK, ktorý plní funkcie operátora elektroenergetického systému, správcu bilančného trhu a na druhej strane prevádzkovateľa a udržiavateľa prenosovej siete vysokého napätia.

Ministerstvo hospodárstva a energetiky BR definitívne potvrdilo zriadenie **Bulharského energetického holdingu** (BEH), ktorý bude vytvorený na základe existujúcej holdingovej spoločnosti Bulgargaz, pričom dôjde k zmene jej mena a predmetu podnikania. BEH bude akciovou spoločnosťou so 100% štátnou účasťou, ktorá zoskupí 4 štátne energetické subjekty – NEK (Národná energetická spoločnosť), bane Mini Marica Iztok, tepláreň TEC Marica Iztok 2 a AE Kozloduj, ako aj dcérske spoločnosti plynárenského holdingu Bulgargaz, Bulgartransgaz a Bulgartel.

Obnoviteľné zdroje

Do konca r. 2010 by malo byť v BG spustených 800 MW energetických výkonov, ktoré vyrábajú energiu z veterných, slnečných, vodných zdrojov a z biomasy, čo znamená pokrytie 4% energetických potrieb krajiny. S cieľom podpory výroby energie z obnoviteľných zdrojov (OEZ) bolo vymedzené 12 ročné obdobie preferenčnej tvorby cien. Verejný dodávateľ, ako aj koneční zásobovatelia, ktorí majú licenciu na zásobovanie elektrickou energiou, musia kúpiť celé množstvo energie, vyrobenej výrobcom z obnoviteľných zdrojov, registrovaným na základe certifikátu pôvodu. Preferenčné ceny nesmú byť nižšie ako 70% priemernej predajnej ceny verejných a konečných zásobovateľov za predchádzajúci kalendárny rok nasledovne: pre hydroelektrárne: 80 BGN/MWh bez DPH, pre veterné elektrárne: 120 BGN/MWh bez DPH.

Najčastejšie používaným a základným zdrojom v rámci OEZ je vodná energia, pričom jej technický reálny potenciál sa odhaduje v objeme 15 GWh. Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov sa očakáva najmä u biomasy, veternej a slnečnej energie.

Za najväčšie prekážky budovania veterných parkov a hydroelektrární považujú investori prístup do siete Národnej energetickej spoločnosti (NEK) a distribučných energetických spoločností, ako aj umiestnenie veterných generátorov v chránených ekologických zónach so zriedkavými druhmi vtákov. Zo Zákona o OEZ vyplýva, že distribučné spoločnosti a NEK musia do siete prioritne pripojiť veterné parky, hydroelektrárne a elektrárne pracujúce s biomasou a zároveň na to musia vyčleniť prostriedky v rámci svojich investičných programov.

BG je krajinou, ktorá začala s rozsiahlou výstavbou veterných parkov, pričom najviac z nich je vytvorených v oblasti severovýchodného Bulharska (80%), zvyšná časť sa nachádza v južnej časti krajiny. Jedným z významných centier veterných parkov je severné čiernomorské pobrežie, kde je z namontovaných 98 veterných generátorov 17 v prevádzke. Väčšina týchto generátorov sa nachádza v Dobričkom kraji (Balčik, Kavarna, Dobrič a Šabla). V stave realizácie je spoločný projekt Mitsubishi Heavy Industries a bulharskej Inos 1 pod názvom Kaliakra Wind Power, ktorý zahŕňa vybudovanie veterného parku na rozlohe 27 000 dekárov. E.ON Bulgaria začala montáž veterných turbín na sever od Varny, kde plánuje postaviť tri veterné parky. E.ON potvrdila svoj zámer stať sa základným výrobcom energie z vetra v BG.

Pre výrobu energie zo slnečných zdrojov je najvhodnejšia východná časť krajiny, ale aj niektoré lokality v juhozápadnom Bulharsku. Distribučné spoločnosti nakupujú elektrinu vyrobenú zo slnečných panelov za ceny v rozmedzí 718 - 782 BGN/MWh bez DPH v závislosti od výkonu elektrárne (pozn: elektrina z teplární sa vykupuje za 35 - 58 BGN/MWh bez DPH, jadrová energia za 12,68 BGN/MWh).

Plynárenský sektor

Plynová prenosová sieť BR je v celkovej dĺžke 870 km, s priemerom 27 - 40 palcov a odbočky v celkovej

dĺžke 950 km, s priemerom 4 až 20 palcov. Vybudované distribučné siete s priemerom 2 - 12 palcov majú dĺžku 1750 km, prechádzajú územím 44 mestských samospráv a 5 zvláštnych teritórií. Do r. 2010 sa plánuje rozšírenie dĺžky distribučných sietí o 2100 km.

Cez územie BR sa prepravuje zemný plyn do krajín Balkánskeho regiónu – Turecko, Grécko a Macedónsko. Štátna spoločnosť Bulgargaz EAD je majiteľom a operátorom siete tranzitnej prepravy zemného plynu (Bulgargaz ako verejný dodávateľ má 94,9% trhový podiel).

V decembri 2006 bolo podpísané Memorandum medzi spoločnosťami Bulgargaz a Gazprom Export, ktoré zaručuje zásobovanie BR ruským zemným plynom a tranzit do tretích krajín do konca r. 2030. Medzi základné parametre zmluvy patria: zvýšenie tranzitu a tranzitných poplatkov cez bulharské územie, zaručené dodávky a prechodné obdobie, v rámci ktorého sa dodávky plynu budú hradit' postupne len za trhovú cenu do r. 2012. Tranzitné príjmy BR do r. 2030 sa zvýšia z 1,2 na 4,7 mld. BGN. BR si uvedenou zmluvou zaručila dodávky ruského zemného plynu v objeme 3 mld. m³ ročne do r. 2030. Gazprom uznal bulharské vlastníctvo na tranzitné plynovody, ktoré doteraz museli „obsluhovať“ iba ruský tranzit a nepoužívali sa pre domáce potreby, napriek tomu, že sú na bulharskom území.

Hlavnými investormi v oblasti energetiky v BR sú:

Energetický inžiniering: ABB, FESTO (Nemecko), HYUNDAI, LIEBHERR GERAETE GmbH (Nemecko), SCHNEIDER ELECTRIC (Francúzsko), SIEMENS, SPARKY TRADING (Nemecko)

Produkcia energie:

- AES (USA) – tepláreň Marica Iztok I,
- ALSTOM – hlavný dodávateľ pre výstavbu novej kapacity v teplárni Marica Iztok I,
- ENERGOPRO (ČR) - hydrocentrály,
- ENTERGY (USA) – tepláreň Marica Iztok 3,
- ENEL (Taliansko) – tepláreň Marica Iztok 3,
- MECAMIDI (Francúzsko) – hydrocentrály

Distribúcia energie: E.ON, ČEZ, EVN

Priemysel

Metalurgický priemysel

Metalurgický priemysel má 12%-ný podiel na priemyselnej produkcii BR, pričom 80% hutníckych výrobkov je určených na vývoz. Bulharsko je silne zastúpené vo výrobe čiernej aj farebnej metalurgie.

Hlavnými producentami ocele sú: hutnícky kombinát Kremikovci (70,5%), Stomana Industry (28,5%), Radomir Metali (1%). Vaľcované výrobky zo železa a ocele vyrába: Kremikovci (55%), Stomana Industry (28,7%) a Promet Steel (16,3%). Rôzne výrobky z čiernej ocele sú produkované nasledovnými spoločnosťami: Kremikovci (47.7%), Preciz Inter Holding (24.4%), Stomana Industry (15.4%), Ziti (8.2%), Interpipe (1.8%), Metalsnab Holding (1,5%), Rovotel (1.1%).

Na najväčšieho hutníckeho výrobcu Kremikovci bol dňa 11.08.2008 vyhlásený konkurz a v súčasnosti sa hľadá veľký zahraničný investor, ktorý uhradí záväzky kombinátu voči veriteľom, zabezpečí rýchle ozdravenie podniku a investície do modernizácie a ekologického programu. Momentálne jediným oficiálnym záujemcom o jeho kúpu je Arcelor Mittal, spoločnosť vo vlastníctve staršieho brata súčasného majiteľa Lakshima Mittala.

V rámci farebnej metalurgie sú hlavným výrobcom olova a zinku, ako aj výrobkov z nich - KCM Plovdiv (Kombinát pre farebné kovy), OCK (Olovno-zinkový kombinát), výrobu medi (čiernej a elektrolytnej) realizuje Kumerio Med a spracovaním ťažkých farebných kovov sa zaoberajú: Sofia Med (výrobky z medi), Alkomet (spracovanie hliníka), Stilmel (hliníkové profily), Preciz Inter Holding (hliníkové rúry).

Automobilový priemysel

BG sa postupne stáva atraktívnym priestorom aj pre zahraničných investorov z oblasti automobilového priemyslu a jeho subdodávok. V súčasnosti je subdodávateľská výroba rozvinutá v týchto mestách:

- Botevgrad: elektronické moduly pre automobilový priemysel (EPIQ Electronic Assembly, Belgicko)
- Sofia: automobilová elektronika (Consilium Components, Švédsko); automobilová elektronika (Melexis,

- Belgicko); softvér pre automobilovú elektroniku (Johnson Controls, USA); šošovky pre svetlomety (Finvetro, Taliansko)
- Trudovec: automobilové sedadlá, opierky (Grammer, Nemecko)
- Kazanlak: elektrické káble (Arkomat, Turecko)
- Priemyselná zóna Rakovski: automobilové pružiny (William Hughes, Veľká Británia); elektrické káble (Ixetic, Nemecko), elektronika (Schneider)
- Kardžali: gumené súčiastky (Teklas Holding, Turecko)
- Stara Zagora: gumové izolátory (Standart Profil Otomotiv Sinayi, Turecko); ručné spoje kovových prvkov (Oscar Ruegg, Švajčiarsko)
- Eul'akovo: elektrické káble (Nursan Automotive, Turecko)
- Ruse: hliníkové súčiastky (Montupet, Francúzsko)
- Targovište: automobilové sklá (Sisecam, Turecko)
- Yambol: elektrické káble (Yazaki, Japonsko)

Strojársky priemysel

Lídrom v strojárskom odvetví je výroba strojov a zariadení (bez elektrooptického vybavenia), ktorá vytvára viac ako polovicu strojárkej produkcie, najnižší je podiel výroby dopravných prostriedkov. V rámci krajiny je vytvorených niekoľko veľkých strojárskych centier: Sofia, Pernik, Ruse, Plovdiv, Varna, Pleven, Stara Zagora, Burgas, Dobrič (hlavné strojárské firmy sa nachádzajú vo väčších mestách a výrobcovia jednotlivých komponentov a prvkov sú umiestnení v ich bezprostrednej blízkosti).

Z hľadiska konkurencieschopnosti bulharskej strojárkej produkcie má najväčší prínos výroba hydrauliky a sústruhov. Hlavným výrobcom sústruhov je ZMM Holding, ktorý tvoria tri spoločnosti: Maštroj Trojan, ZMM Sliven a ZMM Nova Zagora. Spoločnosť M+C Hydraulika Kazanlak kontroluje 8% svetového trhu hydromotorov, dobre sú etablovaní aj ďalší výrobcovia hydrauliky: HES a.s. Yambol, Badeštnost a.s. Čirpan, Pneumatika a.s. Kardžali, firma Vaptzarov Pleven (hydraulické a excentrické lisy) vyváža vodné turbíny pre General Electric.

Progresívne sa rozvíja **výroba drevospracujúcich strojov** – napr. ZMM Stomana Silistra sa zaraďuje medzi najväčších výrobcov v JVE, na európskom trhu sú známe stroje ZMM a.s. Haskovo. Rastie aj **výroba náradia**, v rámci ktorej medzi najväčších výrobcov patria Cera Ticit a.s. Gabrovo, VSK Kentavar – IZ Dynamika s.r.o. Dryanovo, ZMM Instrument s.r.o. Smolyan. Rýchlym tempom sa vyvíja aj výroba **zariadení pre potravinársky, vinársky a mliekarenský priemysel**. Nárast bol zaznamenaný aj vo výrobe poľnohospodárskych strojov: Metalagro a.s. Dobrič, Ralomex a.s. Zavet, Perla a.s. Nova Zagora.

Elektrotechnický priemysel

Elektronický a elektrotechnický priemysel patria medzi najdynamickejšie rozvíjajúce sa odvetvia hospodárstva. Najväčší podiel na príjmoch (47%) má výroba elektrických strojov a zariadení a výroba rádio-televíznej a ďalšej oznamovacej techniky (35%), elektromotorov, transformátorov, batérii, káblov, produkcia vojenského priemyslu. Sektor má významný exportný potenciál, vyváža sa viac ako 60% produkcie. Elektrotechnický priemysel patrí medzi odvetvia, ktoré dokázalo úspešne pritiahnúť zahraničných investorov (ABB, Schneider, Hyundai, Sparky, Michigan Magnetic, Pramet, Siemens, Sigma Delta, Videoton, Epiq) a do neho boli uskutočnené aj najväčšie investície na zelenej lúke (Liebherr a Festo).

Chemický priemysel

Chemický priemysel predstavuje najmä výroba niekoľkých „gigantov“ so zahraničnou investičnou účasťou. Ide o najväčší petrochemický kombinát na Balkáne – Lukoil Neftochim Burgas (sprivatizovaný v r. 1999 ruskou spoločnosťou Lukoil), spoločnosť Prista Oil (výroba olejov, 25% akcií získala americká TEXACO), ďalší výrobcovia olejov - Megachim, Lubria, petrochemický kombinát Plama (výrobca biopalív), spoločnosť na výrobu farieb a lakov Orgachim Ruse (konzorcium rumunských a amerických investičných fondov) a Solvey Sodi (belgický kapitál).

Textilný priemysel

Bulharský textilný a odevný priemysel má dlhodobú tradíciu, skúsenosti, ako aj dobrý image vo svete. Prevažná väčšina spoločností v odvetví má výrazne exportnú orientáciu, ktorá sa v rámci ostatných rokov neustále posilňuje (27,6% celkového vývozu BR do EÚ). Odevný priemysel je jedným z hlavných odvetví

prinášajúcich najväčší podiel na exportných príjmoch a jeden z hlavných zamestnávateľov bulharského hospodárstva. 86% bulharského exportu textilu a oblečenia je určených do krajín EÚ. Druhým najväčším trhom je Turecko, nasleduje Rumunsko a USA. V rámci EÚ sú najväčšími odberateľmi BG textilnej produkcie: Taliansko, Grécko, Nemecko, Francúzsko, Španielsko, Veľká Británia. V ostatnom období značne vzrástol aj export do: Poľska, Estónska, SR, Slovinska, Fínska, Moldavska, Ukrajiny. Hlavným bulharským trhom pre export konfekcie je Nemecko a pre export trikotáže Grécko.

Dovoz textilných surovín a materiálu patrí na popredné miesta celkového dovozu do BR (10% z celkového importu BR). Hlavná časť dovozu pochádza z krajín EÚ (71% na celkovom dovoze textilu). Dovozcami textilu a textilných surovín sú krajiny, do ktorých sa uskutočňuje aj najväčší export oblečenia.

Dovoz textilu, textilných surovín a materiálov: Taliansko (26%), Turecko (15%), Nemecko (11%), Francúzsko (9%), Grécko (9%), Španielsko (5%), Čína (3%), Veľká Británia (2%), Belgicko (2%), ČR (2%).

Pre bulharských výrobcov oblečenia sa stále viac otvára aj domáci trh a čoraz väčší počet podnikateľov vytvára na základe franchisingu kompletne kolekcie oblečenia bulharských značiek, chýbajú však osobitné reťazce na distribúciu oblečenia, ktoré by zjednodušili komunikáciu obchodníkov s výrobcami. V odvetví existujú samostatné obchodné značky a dizajn najmä v oblasti spodného prádla, vrchného ošatenia, kostýmov a košiel. Kvalitu domácich značiek potvrdzuje napr. Nikena, Frant, Alexander, Vilis, Agresia, Pierot, Joto, Siluet, Teodor, Parušev, Siven, vlastnými dizajnerskými dielňami sú vybavení výrobcovia ako Albena Stil, Rila stil, Janica. Najrozvinutejší z odevných producentov disponujú vlastnou obchodnou a distribučnou sieťou ku konečným spotrebiteľom. Ochrana obchodnej značky s vysokou kvalitou použitia a materiálov je jedinou cestou získania a udržania konkurencieschopnosti na trhu.

Bulharské textilné spoločnosti realizujú výrobu nasledovných zahraničných značiek: Hugo Boss, S'Oliver, Esprit, Hall Huber, Roy Robson, Barbour, Boldessar, C&A, Next, OTTO, Camel, Gekas, Tommy Hilfinger.

Prehľad výroby značkového oblečenia v BG:

Rifle		Multivýrobok		Dámske ošatenie		Pánske ošatenie	
Firma	Krajina	Firma	Krajina	Firma	Krajina	Firma	Krajina
Esprit	Nemecko	Benetton	Taliansko	Max Mara	Taliansko	Zara	Španielsko
Levi Straus	Belgicko	Triumph	Švédsko	V i v a r t e Groupe	Francúzsko	Marzotto	Taliansko
S. Oliver	Nemecko	Etam	Francúzsko	Escada	Nemecko	Armani	Taliansko
Diesel	Taliansko	Cortefiel	Španielsko	Mango	Španielsko	H u g o Boss	Nemecko
Sixty	Taliansko	Burberry	V e ľ k á Británia	Zara	Španielsko	Brinkman Gruppe	Nemecko
C i s a l f a Sport	Taliansko	Dewhirst	V e ľ k á Británia	Prada	Taliansko	Burberry	Španielsko
Giacomelli Sport	Taliansko	Steilman	Nemecko	Vestebene	Taliansko	Strellson	Švédsko
Simint	Taliansko	Alexon Group	V e ľ k á Británia	G a r r y Weber	Nemecko	Brice	Francúzsko
Basicnet	Taliansko	I T Holding	Taliansko	Brandtex	Dánsko	B r i o n i Roman Style	Taliansko
P e p p e r Inustries	Taliansko	Mexx	Holandsko	Camaieu	Francúzsko		

Hlavní investori v oblasti odevov:

Rollmann-Partners (Nemecko)

Demo Bulgaria (Greece)

Kalcedonia (Italy)

Can da Int.OHG (Nemecko)

Kosmos Textile (Greece)

pangaea (Greece)

Sara Lee / Lovable (Int.) Raumer BG (Italy)
Loger fashion (Bulgaria-Nemecko)

Hlavní investori v oblasti textilu a pleteného tovaru:

Miroglio (Taliansko)
Maser Holding (Turecko)
Alt Group (Nemecko)
Coats (UK)
Dewavrin Group (Francúzsko)
Safil (Taliansko)
Stambouli Enterprises (Cyprus)
Menderes Textil (Turecko)

Poľnohospodárstvo

Bulharsko disponuje vynikajúcimi prírodnými podmienkami pre rozvoj poľnohospodárstva a lesníctva. Kultivovaná poľnohospodárska krajina zaberá okolo 44% územia. Výhodou bulharského poľnohospodárstva sú: klimatické podmienky, dostatok úrodnej pôdy, dlhoročná tradícia v rastlinnej a živočíšnej výrobe, ako aj nízke pracovné náklady a vzdelaná pracovná sila.

Hlavnými pestovanými plodinami sú: paradajky, paprika, uhorky, tabak, hrozno, obilie, kukurica, strukoviny, zemiaky, slnečnica, broskyne, marhule, jablká, melóny. Bohatú tradíciu má chov oviec, ošípaných a hovädzieho dobytká, hydinové farmy a včelárstvo.

Živočíšna výroba

Analýza surovinovej základne mäsového priemyslu, ktorá tvorí 65-70% nákladov hotových mäsových výrobkov dokazuje, že jej stav sa zhoršuje a stále väčšie množstvá zabezpečuje dovoz. Najviac sa importuje hovädzie mäso, a to najmä z Brazílie a Argentíny. Vzrástol aj dovoz slaniny (najmä z krajín EÚ).

Celková produkcia všetkých druhov červeného mäsa sa znížila, značný nárast zaznamenáva chov a spracovanie hydiny. Utlmuje sa aj chov hovädzieho dobytká (na mäso), napriek pokusom o vytvorenie takýchto fariem (investície do staníc na chov ošípaných výrazne predbiehajú investície do chovu hovädzieho dobytká). Na rozdiel od výroby mäsa sa veľmi dobre rozvíja spracovanie mäsových výrobkov.

BG vyváža najmä jahňacinu a baraninu, hydinu, prípadne živé zvieratá. Hlavný podiel na bulharskom exporte mäsových produktov majú konzervy.

Potravinársky spracovateľský priemysel

Priaznivé klimatické podmienky a dlhoročná tradícia vo výrobe kvalitných vín, syrov, tabakových výrobkov, rastlinných olejov a podobne podporujú rastové tendencie odvetvia. Hlavné odbory zahrňujú spracovanie mäsa, mliekarenstvo, konzervársky priemysel, cukrovarníctvo, výrobu cukrovínok, rastlinného oleja, vína, piva, spracovanie rýb, tabakové výrobky a produkciu múky.

Pred niekoľkými rokmi v BG pôsobilo viac ako 2000 syrární, bitúnkov, klobásových dielní, hydinárskech podnikov, a rybných podnikov. Zavedením európskych noriem veterinári zatvorili vyše 1500 týchto firiem, pričom v registroch Národnej veterinárno-medicínskej služby zostalo 468. Prekážkou pre podniky nebolo technologické vybavenie alebo budovy, ale nedostatok surovín spĺňajúcich normy bezpečnosti potravín.

Mäsospracovateľský priemysel v BR

www.amb.dir.bg (Asociácia spracovateľov mäsa)

Menšie mäsospracovateľské podniky pracujú najmä pre regionálny trh, zatiaľ čo vybrané veľké firmy (Tandem, Boni Holding, Galus) majú dobre rozvinutú distribučnú sieť po celom území krajiny a stali sa celonárodnými dodávateľmi mäsa a mäsových výrobkov.

Mliekarenský priemysel

Spracovanie mlieka je v BG tradíciou. Krajina je známa najmä výrobou syrov (solený kravský, ovčí, kozí a byvolí syr, tavený syr kašaval), ako aj ďalších mliečnych produktov (jogurty, kyslé mlieko). BG získalo ochrannú značku EÚ na prirodzenú mliečnu kultúru *Bulgaricum Lactobacillus*.

Výroba nealkoholických nápojov

(Bulharská asociácia nealkoholických nápojov www.bsda-bg.org)

Najzaujímavejšou oblasťou v rámci výroby nealkoholických nápojov je minerálna voda. Na trhu s vodou pôsobí niekoľko spoločností, no viac ako 60% predajov patrí 4 hlavným výrobcam: Coca Cola (so značkou Bankia), Bulminvex a Gorna baňa (fľaškujú značku Gorna baňa) a Devín. V r. 2006 sa objavil nový trend – silné portfólio produktov z niekoľkých segmentov, čo vytvorilo priestor pre 3 hlavných hráčov: Coca Cola Bulgaria (minerálne vody, sýtené nápoje, naturálne šťavy), rakúsky fond Wing Equity (minerálna voda Devín, naturálne šťavy, Red Bull), poľská Maspex (šťavy Queens – Litex Juice). V nízko cenovom segmente je stabilne etablovaná Nova Trade (výrobca punčov, tichých a sýtených nápojov, známa svojou značkou Derbi a energetickým nápojom Pitbul).

Výroba sladkostí

Trh cukrárenských výrobkov je charakteristický veľkým počtom spoločností, rozmanitosťou a silnou konkurenciou. Hlavnými „hráčmi“ na trhu čokoládových keksov sú bulharské spoločnosti: Zaharni izdelia Gorna Oriachovica, Prestiž, Simers Group, Kristal, Pobeda. Trh čokoládových bonbónov patrí hlavne dvom spoločnostiam – Kraft a Nestlé (Kraft má 40% trhový podiel, Nestlé 20%), nasledujú Stancho Kolev, Sigma Bio a nemecká Shtork.

Alkoholické nápoje

Informácie o vinárskom sektore BG (legislatíva, producenti) je možné nájsť na stránke: www.bulgarianwines.org a www.eavw.com.

Vinársky sektor ako jediný začal aktívnu prípravu na splnenie európskych noriem ešte v roku 2000 (investície do vybavenia a techniky, výsadba nových viničov). Viaceré zrealizované projekty boli podporené prostriedkami programu SAPARD.

Hlavní investori: BOYAR INTERNATIONAL (VB), SEABORD OVERSEAS (USA), UNIBUL WINES (VB), VINPROM SERVICE KORK (Portugalsko)

Tradíciu má aj výroba vínnych destilátov a brandy (Pliska, Slančev briag), ako aj ďalších druhov alkoholu (hlavný výrobca Vinex Preslav, Nova Trade).

Pivovarníctvo - www.bia-bg.com/bia/branch/brewers.htm (Unia pivovarníkov v Bulharsku)

V Bulharsku sa vyrába 27 značiek piva a viac ako 60 svetlých a tmavých druhov. Najväčším predajcom piva v BG je Zagorka AD (vo vlastníctve Heineken), ktorá má so svojimi značkami Heineken, Zagorka, Amstel, Murphys, Kaiser, Ariana a Stolično 1/3 trhu s pivom. Za ňou nasleduje Kamenica (vlastník InBev) so značkami Kamenica, Astika, Burgasko pivo, Pleven, Slavena, Stella Artoa, Beks a Staropraneň. Tretím je Carlsberg - značky Šumensko, Pirinsko, Carlsberg a Tuborg. Medzi bulharskými pivovarmi má najlepšie pozície Boliarka VT (značka Kings) a Lomsko pivo (značka Ambrozius), v segmente nealkoholických pív je to Agrima.

Dovoz piva pokrýva 1% celkovej spotreby v krajine, do BG sa dováža 9 značiek piva: Heineken, Murphys, Starobrnno (Zagorka), Belle Vue, Duvel, Hoegaarden, Leffe (Kamenica), Karlberg, Holsten (Karslberg Bulgaria a.s.).

Top firmy v potravinárstve a výrobe nápojov:

Nestlé Bulgaria, Amylum Bulgaria (výroba cereálnych výrobkov), Chipita Bulgaria (kroasanti), Coca Cola HBC Bulgaria (nápoje), Sugar Plants (výroba cukru), Danone Serdika (mliečne výrobky), Meat Factory-Lovech (mäsové výrobky), Kaliakra-Dobrich (rafinované oleje a tuky), Agrima (nápoje), Sofia Mel (mlynský kombinát), Brezovo (mäsové výrobky), Delta - Bulgaria (mrazené výrobky), Day and Night (výroba keksov), Pobeda - Burgas (výroba keksov, biskvitov, koláčov, vafli), Dobrudzhanski chliab (pekárenské výrobky), Prestige - 96 (kekse, biskvity, vafle), Kendy (nápoje), Meggle-MJ (mliečne výrobky), Slanchevi lachi Bulgaria (rastlinné oleje), Tandem-V (mäsové výrobky).

Doprava

Geografická poloha Bulharska podmieňuje dôležitosť jeho dopravnej infraštruktúry ako spojenia krajín západnej

a strednej Európy s krajinami juhovýchodnej Európy a stredného východu.

- cestná infraštruktúra predstavuje viac ako 37 000 km ciest, 416 km z nich tvoria diaľnice. Medzinárodná cesta E80 spája západnú Európu s Tureckom a krajinami stredného východu.
- čiernomorské prístavy (Varna, Burgas, Ruse) poskytujú výhodné dopravné spojenia s Ruskom, Ukrajinou a Stredoziemným morom.
- BR má k dispozícii 4 medzinárodné letiská (Sofia, Varna, Burgas, Plovdiv), v krajine pôsobí domáci letecký prepravca Bulgaria Air (združuje leteckú spoločnosť Balkan Air a Hemus Air) a nízkonákladová Viaggio Air,
- bulharské železničné trate tvoria 6500 km, z ktorých je 64% elektrifikovaných, železničná preprava umožňuje medzinárodné spojenie s Gréckom, Tureckom, Rumunskom a JZR s napojením do všetkých významnejších miest Bulharska.
- autobusová doprava pokrýva celé územie Bulharska a z väčších miest zabezpečuje medzinárodnú dopravu do celej Európy.

Na základe Národnej stratégie integrovaného rozvoja infraštruktúry Bulharska na roky 2006 - 2015 sa najväčšie investičné aktivity budú realizovať v nasledovných oblastiach:

- v železničnej doprave budú investície sústredené do projektov modernizácie pan-európskych dopravných koridorov (IV, VIII, IX a X), čo bude tvoriť modernizáciu železničných tratí Vidin-Sofia, Sofia-Plovdiv-Burgas, zdvojenie tratí Plovdiv-Svilengrad, Svilengrad-TU hranice, výstavbu tratí Mezdra-Gorna Orjachovica, Radomir-Botevgrad a Sofia-Radomir, zlepšenie projekčných parametrov tratí Plovdiv-Zimnica, obnovu úsekov trate Plovdiv-Burgas, modernizáciu trate Sofia-Dragoman a zlepšenie projekčných parametrov trate Ruse-Gorna Orjachovica.
- v cestnej doprave je prioritou č. 1 výstavba diaľnic Trakia, Ljulin, Marica, Struma a Čierne more. Do roku 2015 sa plánuje výstavba 717 km diaľnic v hodnote 3,3 miliardy EUR. Prioritou č. 2 je rekonštrukcia a výstavba cestných úsekov pozdĺž transeurópskych dopravných koridorov, čo bude predstavovať výstavbu nových ciest (175,5 km za 400 mil. EUR), obnovu úsekov súčasnej cestnej siete (1453,8 km, 458 mil. EUR) a výstavbu mestských obchvatov (29,3 km, 80 mil. EUR). Prioritou č. 3 je zlepšenie a homogenizácia dopravných operačných indikátorov súčasnej cestnej siete (rekonštrukcia, obnova, výstavba ciest II. a III. triedy a tranzitných ťahov).
- vo vodnej doprave je hlavným cieľom modernizácia infraštruktúry, prispôsobenia normám ochrany životného prostredia a zlepšenie navigačných parametrov námorných a riečnych prístavov (Burgas, Varna, Lom, Ruse a Vidin) a plavebných úsekov na Dunaji.
- priority leteckej dopravy sa týkajú modernizácie letísk v súlade s požiadavkami EÚ na zvýšenie kvality poskytovaných služieb, bezpečnosť, ochranu životného prostredia. Ide o rozšírenie kapacity, modernizáciu a rozvoj letísk Sofia, Burgas, Varna, Plovdiv, Gorna Orjachovica, Ruse, Trgovište a Stara Zagora.

Turistika

Cestovný ruch je jedným z kľúčových sektorov v BR vďaka jej výbornej geografickej polohe, prírodnej scenérii, diverzifikovanému reliéfu a príjemným klimatickým podmienkam. Čiernomorské pobrežie je atraktívnym miestom pre letný cestovný ruch, pohoria Rila, Pirin, Vitosha, Rodopi a Stará Planina zase ponúkajú výborné podmienky pre lyžovanie a horskú turistiku. Bulharsko má viac ako 600 horúcich a studených prameňov, ktoré sú základom rozvoja kúpeľníctva v teritóriu.

Stavebníctvo

Stavebné odvetvie si v Bulharsku doteraz udržovalo svoj dynamický trend rozvoja a prvé miesto z hľadiska finančného obratu (pozn: v roku 2007 dosiahol 9 mld. BGN, v roku 2008 sa očakáva 12 mld. BGN). Od začiatku t.r. bola zavedená povinná registrácia všetkých firiem vykonávajúcich stavebné činnosti v Registri stavebníkov, v ktorom je v súčasnosti evidovaných 4200 firiem. Kritickým segmentom bulharského stavebníctva sa stali dovolenkové nehnuteľnosti, u ktorých došlo k nekontrolovateľnej výstavbe a k presýteniu trhu. Na druhej strane bol zaznamenaný rozsiahly boom výstavby biznis centier, logistických parkov a pokračovanie rastu bytovej výstavby najmä v Sofii a veľkých mestách. Predpokladá sa, že tento proces bude pretrvávajúť ešte dva - tri roky, kým nedôjde k úplnému nasýteniu trhu.

Veľmi negatívne dopady na BG stavebníctvo má zastavenie peňazí z predvstupových fondov, orientovaných predovšetkým na budovanie infraštruktúry – cestnej siete, čistiacich staníc, vodovodov,

kanalizácii, smetísk. Dôvodom „stopnutia“ veľkého počtu projektov zo strany EK je konflikt záujmov a upodozrievanie z podvodov a zneužívania finančných prostriedkov. Celkový objem zastavených prostriedkov presahuje 704 mil. EUR (560 mil. EUR z PHARE a 144 mil. EUR z ISPA). Ak sa k uvedenej sume pripočíta aj zákaz uzatvárať zmluvy na projekty z Kohézneho fondu v rámci Operatívneho programu Doprava v hodnote 1,6 mld. EUR, celkový objem týchto zdrojov predstavuje viac ako 2,3 mld. EUR.

Globálna finančná kríza postihla aj investorov, ktorí vložili svoje finančné prostriedky do bulharských nehnuteľností. Trh s nehnuteľnosťami v BG dosiahol od začiatku t.r. po prvýkrát počas ostatných 5 rokov pokles v počte uzatvorených transakcií o 20%. Investičné spoločnosti zastavili ešte nezačaté projekty a iniciovali predaje nedokončených stavieb, pre ktoré hľadajú financovanie. Kríza najviac v BG zasiahla dovolenkové nehnuteľnosti, pričom najhoršia situácia je u zimných stredísk, pre výstavbu ktorých banky úplne zastavili financovanie, s výnimkou tých, v ktorých už bola hlavná časť obytných jednotiek odpredaná, alebo ide o ubytovacie kapacity v blízkosti golfových komplexov. U dovolenkových objektov došlo k „prasknutiu cenového balóna“, poklesu objemu ich predajov a k zníženiu cien, čo malo negatívne dopady na viacerých investorov. Na trhu s týmito nehnuteľnosťami nahradili ruskí investori anglických a írskych. V ostatných mesiacoch boli zaznamenané prípady, keď Angličania prišli o investované prostriedky za nákup tzv. druhého domova v BG, pretože nedokázali zabezpečiť financovanie a splatiť posledné vklady. Ďalším dôvodom odlivu anglických investorov je nízka návratnosť v oblasti nehnuteľností (3-5% namiesto očakávaných 10%). V súčasnosti až 90% trhu v BG patrí po rusky hovoriacim zákazníkom. Na rozdiel od Angličanov nekupujú Rusi byty s investičným účelom, ale s cieľom prezentovania životného štýlu, čo je dôvodom, prečo hľadajú luxusné, veľké komplexy s pohodlím, akými sú SPA centrá so športovými a detskými ihriskami. Okrem ruských subjektov sa bulharský trh spolieha aj na investorov z bývalých socialistických krajín, ktorí sa opätovne stali zaujímavou klientelou pre oddych pri mori – Rumuni, Poliaci, Česi, Slováci a Škandinávci. Na realizáciu veľkých projektov sa hľadajú aj arabské fondy, ktoré nezachvátila kríza (pozn: Štátny realitný fond Ománu vstúpil do projektu zimného strediska Super Borovec tým, že kúpil časť podielu fondu Equest). Obchodníci v súčasnosti opúšťajú trh a predávajú nehnuteľný majetok na úrovni výrobných nákladov, čo predstavuje 600 EUR/m². Podľa údajov agentúry Foros je na morskom pobreží voľných 50 000 bytov tzv. „druhého domu“. Z analýz vyplýva, že po rokoch vzostupu začína bulharský trh s nehnuteľnosťami klesať (pozn: v I. polroku 2008 sa počet vystavených stavebných povolení v porovnaní s rokom 2007 znížil o 10%, priame zahraničné investície, z ktorých prevažná väčšina bola vložená do nehnuteľností, poklesli v I. polroku 2008 o 500 mil. EUR oproti rovnakému obdobiu 2007).

Jedným zo segmentov stavebnej činnosti s výrazným 24% rastom je oblasť biznis budov. V súčasnosti sa v BG vyskytuje nedostatok moderných kancelárií, obchodných a skladových priestorov. Dopyt po kancelárskych priestoroch (predaj a podnájom) predstihuje ponuku o 30-40%, čo spôsobilo výrazné zvýšenie cien v rozmedzí 25% - 45%. Priemerné úrovne cien v Sofii dosahujú 17 EUR/m² a v centre mesta 40 EUR/m². V BG sa stavia 1,2 mil. m² kancelárskych priestorov, k čomu je potrebné pripočítať 700 000 m² už existujúcich. Najperspektívnejším pre budúcich investorov je trh logistiky – sklady, prevádzky a showroomy. Bulharsko začalo nasledovať aj európsky trend výstavby priemyselných parkov s kompletnou infraštruktúrou (pozn: v BG reálne fungujú iba 4 priemyselné zóny: Priemyselný park Ruse a tri zóny vedľa mesta Plovdiv - Priemyselná zóna Rakovski, Kuklen, Marica. V projektovej fáze je ďalších 20 parkov, plánovaných predovšetkým na základe súkromných a samosprávnych investícií).

Rastové tendencie si stále udržuje aj bytová výstavba. V tejto oblasti však došlo k zmene správania kupujúcich, ktorí sa začali zaujímať nielen o kvalitu bytov a materiálov, ale aj o rozvoj mestských častí resp. regiónov. Sekundárnymi faktormi pri kúpe nehnuteľností sa stali dopravná prístupnosť, občianska vybavenosť, údržba a infraštruktúra. Podľa vyjadrení brokerov nedôjde v BG k poklesu cien bytových jednotiek, ale iba k menším korekciám smerom hore a dolu v závislosti od typu výstavby. Rozdiel medzi najlacnejšími bytmi v Sofii (v panelákoch) a najdrahšími (staršie s tehloou) dosahuje až 35%.

Dovozný a vývozný režim, obchodná prax:

Od 01. januára 2007 uplatňujú colné orgány legislatívu Spoločenstva, ktorou sa upravujú spoločné postupy, tarifné a netarifné opatrenia (zákazy a obmedzenia) pri vývoze a dovoze tovaru do a z „tretích“ krajín pre EÚ, ako aj rovnaké nástroje colnej kontroly. Základná colná legislatíva je uverejnená na webovej stránke www.customs.bg v „Dokumentoch“.

V súlade s čl. 3 Colného zákonníka EÚ sa v rámci colného teritória členských krajín uskutočňuje voľný pohyb tovaru bez ciel a poplatkov s platnosťou ekvivalentnou clu pri prechode z colného územia jednej členskej krajiny na colné územie ďalšej členskej krajiny, bez uplatňovania kvantitatívnych obmedzení pri tomto pohybe,

aplikujú rovnaké tarifné a netarifné opatrenia voči dovozu a vývozu do a z tretích krajín.

Pri deklarovaní vývozu tovaru sa uplatňuje kombinovaná nomenklatúra EÚ a pri deklarovaní v režime voľného obehu nomenklatúra TARIC založená na kombinovanej nomenklatúre EÚ, ktorá obsahuje minimálne 10 čísel - http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/en/tarhome.htm

Obchodné rokovanie

Mentalita a spôsob rokovania bulharských partnerov zodpovedá charakteristickým znakom balkánskych krajín, medzi ktoré patrí dojem priateľskej atmosféry a rozsiahla konverzácia, zahrňujúca pripomienky tradičných dobrých vzťahov medzi BR a bývalou československou republikou, znalosť tradície a kvality československých, resp. slovenských výrobkov, ako aj vzájomnej spolupráce medzi bulharskými a slovenskými podnikmi. Vzhľadom na súčasný integračný vývoj v rámci Európy sa diskusia týka aj hodnotenia ekonomickej situácie krajiny, životnej úrovne obyvateľstva a skúseností SR z členstva v EÚ. Charakteristickým znakom rokovania s bulharskými partnermi býva neformálnejší prístup a to hlavne v situáciách, kedy sa strany čiastočne poznajú, zdieľajú spoločné skúsenosti, resp. niektorý z účastníkov rokovania ovláda jazyk svojho partnera. Vzhľadom na politické a ekonomické prepojenie oboch krajín v minulosti (RVHP) nie je raritou nájsť medzi obchodnými partnermi napr. absolventov vysokých škôl v SR (najmä Slovenská technická univerzita) alebo v BR (Poľnohospodárska univerzita v Plovdive), ktorí ovládajú slovenský (český) jazyk alebo bulharský na takej úrovni, že ho môžu použiť v rámci obchodného rokovania. Okrem bulharčiny, slovenčiny a češtiny patrí medzi typické obchodné jazyky angličtina, ruština, nemčina a francúzština. Skúsení obchodníci, najmä mladšia generácia, disponujú veľmi dobrými znalosťami viacerých cudzích jazykov.

Bulharskí partneri si „potrpia“ na používanie titulov a funkcií v prípade, že zastávajú, resp. v minulosti zastávali významné pracovné, prípadne politické pozície. Samozrejmosťou je predstavenie všetkých účastníkov rokovania, vrátane ich postavenia, dôležitú úlohu plnia aj vizitky.

Čo sa týka doby rokovania, nebýva zvykom začínať stretnutia v skorých ranných hodinách, najskôr o deviatej hodine, stretnutie popoludní je vhodnou príležitosťou na pracovný obed a podvečerné rokovania na zorganizovanie spoločnej večere. Dochvilnosť nepatrí medzi charakteristické znaky bulharskej mentality, bežným javom aj pri rokovaní s predstaviteľmi oficiálnych štátnych inštitúcií je 10-20 minútové oneskorenie. Taktiež je ťažké odhadnúť presnú dobu trvania rokovania.

Verbálna a neverbálna komunikácia

Spôsob predstavovania je rovnaký ako v Európe, sprevádzaný stiskom ruky, ktorý sa automaticky používa pri stretnutí. Podanie rúk býva medzi dlhodobjšími partnermi sprevádzané „potľapkaním“ po ramene alebo objatím. Bulhari sú veľmi pozorní voči ženám, ktoré sa rokovania zúčastňujú, čo sa prejavuje protokolárnymi úkonmi (prednosť vo dverách, otváranie dverí, odloženie kabáta), ako aj jemnejšou formou komunikácie.

Pri oslovení sa používa výraz pán, pani, prípadne aj slečna („gospodin“, „gospoža“, „gospožica“). Z hľadiska mien a priezvisk sa podobne ako v Rusku používa aj v Bulharsku krstné meno, meno po otcovi a priezvisko, pričom pri predstavovaní sa uvádza iba krstné meno a priezvisko, meno po otcovi sa vyskytuje iba v oficiálnych dokumentoch. Pri neformálnom oslovení je častým javom oslovenie iba priezviskom.

Ľudia sa pozdravujú podobne ako u nás „dobrá večer“, pri odchode sa používa výraz „doviždane“ (dovidenia) alebo „vsičko chubavo“ (veľa šťastia, všetko dobré). Pri telefonovaní sa volaný ozve slovom „molja“ (prosím) alebo „da“ (ano).

V prípade, že bulharský partner počas rokovania mlčí, prípadne sú jeho odpovede krátke a nekomentuje výklad druhej strany, ide o znamenie, že nie je spokojný s priebehom rozhovoru alebo navrhovanými podmienkami.

Bulhari často využívajú živú mimiku a gestikuláciu, prejavujú hlavne kladné emócie a v prípade spokojnosti s priebehom diskusie to výrazne vyjadrujú. Pri častejšom alebo dlhšom rozhovore prechádzajú veľmi rýchlo z vykania na tykanie, čo sa bežne stáva hlavne pri konverzácii v bulharčine.

Pracovný obed / večera

Špecifickým znakom pracovného stretnutia s bulharskými partnermi je fakt, že uprednostňujú vedenie diskusie v neformálnych priestoroch, napr. reštaurácia, kaviareň, pričom rokovania sa za bulharskú stranu zvyčajne zúčastňuje štatutárny zástupca firmy (konateľ, majiteľ, riaditeľ) a také isté zastúpenie sa v prípade seriózneho záujmu o zrealizovanie obchodu vyžaduje aj od slovenskej strany.

Bežnou súčasťou je aj pozvanie do firemných priestorov, pozvanie na návštevu bytu, resp. domu je

prejavom výraznej náklonosti a veľmi úzkych dlhodobých vzťahov (v takom prípade je vhodné priniesť hostiteľke kvety, s výnimkou chryzantém, ktoré sú považované za smútočné kvety, hostiteľovi malý darček). Obdarovávanie a vyjadrovanie pozornosti zohráva v Bulharsku významnú úlohu, nielen v pracovných, ale aj v rodinných a priateľských vzťahoch.

Počas rokovania vo firemných priestoroch sa ponúka káva, minerálna voda (neperlivá, o sýtenú vodu si musí záujemca zvlášť požiadať), alebo iný nealkoholický nápoj, alkohol sa nepije, alebo len veľmi zriedka.

Pozvanie na obed alebo večeru by malo byť samozrejmom súčasťou rokovania, bez ohľadu, či ho partner akceptuje alebo odmieta. Pracovné obedy začínajú väčšinou medzi 12.30 – 13.00 hod. a trvajú až dve hodiny, večere sa konajú okolo 18.30 – 20.00 hod. a ich trvanie závisí od konkrétnej situácie a úrovne vzájomných vzťahov, pričom sa môžu predĺžiť až do neskorých nočných hodín.

Reštaurácie bývajú označované počtom hviezdíčiek podobne ako hotely, nachádzajú sa tu jednoduché reštauračné zariadenia nižšej triedy, „puby“ až po luxusné reštaurácie, známe svojím jedlom, atmosférou alebo kvalitou služieb. Obsluha býva v niektorých prípadoch započítaná do ceny, výška „sprepitného“ závisí od spokojnosti zákazníka, zvyčajná úroveň v lepších podnikoch sa pohybuje okolo 10% účtovanej ceny, v podnikoch nižšej úrovne 3%.

Základná štatistika zahraničného obchodu:

Zahranično-obchodná výmena BG za r.2007 dosiahla 69,1 mld. BGN (35,4 mld. EUR) a zachovala si rastové tendencie, v porovnaní s r.2006 sa zvýšila o 15,9%. Export BG v cenách FOB tvoril v r.2007 - 26,4 mld. BGN (13,5 mld. EUR) a v porovnaní s r.2006 vzrástol o 12,2%. Import do BG predstavoval v cenách CIF 42,8 mld. BGN (21,9 mld. EUR) a oproti r.2006 narástol o 18,4%. Dovoz do BG aj v r.2007 potvrdil tendencie oveľa rýchlejšieho rastu ako export BG. Hodnota importovaných tovarov je o 62,1% vyššia ako hodnota vývozu.

Bilancia zahranično-obchodnej výmeny (vývoz FOB a dovoz CIF) bola pasívna s hodnotou 16,4 mld. BGN (8,4 mld. EUR), v cenách vývoz FOB/dovoz FOB 14,4 mld. BGN (7,4 mld. EUR). Saldo obchodnej výmeny bolo počas všetkých mesiacov 2007 pasívne, pričom najvyššie hodnoty dosiahlo v decembri 2007 - 1,8 mld. BGN (vývoz FOB, dovoz CIF), resp. 1,6 mld. BGN (FOB/FOB). IV. štvrťrok 2007 vytvoril 31% celoročného negatívneho salda a v porovnaní s r.2006 sa saldo v cenách vývoz FOB/dovoz FOB zvýšilo o 700 mil. BGN.

Deficit zahranično-obchodnej výmeny BR dosiahol za I. polrok 2008 - 8,386 mld. BGN (4,092 mld. BGN s krajinami EÚ a 4,294 mld. BGN s tretími krajinami). Vývoz BR (FOB) bol v objeme 15,119 mld. BGN (rast o 25,4% oproti rovnakému obdobiu minulého roka), dovoz (CIF) tvoril 24,717 mld. BGN (zvýšenie o 26% v porovnaní s rovnakým obdobím 2007). Rozhodujúca časť exportu bola zrealizovaná do krajín EÚ (9,125 mld. BGN), do tretích krajín v objeme 5,994 mld. BGN. Aj v rámci importu patrí najväčší podiel členským krajinám EÚ (13,845 mld. BGN), dovoz z tretích krajín tvoril 10,871 mld. BGN (7,77 mld. BGN v rovnakom období 2007, čo znamená nárast o 40%).

Najväčší podiel na dovoze do BG tvoria minerálne palivá a oleje, pričom objem ich dovozu voči rovnakému obdobiu 2007 vzrástol o 50%. Ďalšou rozhodujúcou položkou importu sú stroje, vybavenie a dopravné prostriedky (1,39 mld. BGN) – rast o 26%. Minerálne palivá, oleje a petrochemické výrobky tvoria rozhodujúcu položku dovozu aj vývozu BR.

Tovarová štruktúra zahraničného obchodu:

Export BG v mil. EUR	2006	2007
Spotrebné tovary	2948,2	3249,2
Potraviny	430,8	515,7
Cigarety	17,3	32,4
Nápoje	90,0	110,0
Odevy a obuv	1611,0	1520,2
Lieky a kozmetika	180,2	290,1
Nábytok a zariadenie pre domácnosť	361,9	468,8

Ďalšie spotrebné tovary	257,1	312,1
Suroviny a materiály	5465,9	6068,6
Oceľ, železo	885,7	1013,6
Farebné kovy	1703,7	1642,0
Chemické produkty	301,7	377,6
Plasty, kaučuk	313,9	362,6
Hnojivá	64,5	91,6
Textilné materiály	361,1	503,3
Suroviny na výrobu potravín	413,4	405,6
Drevený materiál, papier	238,6	299,2
Cement	19,8	16,6
Tabak	74,2	102,0
Ďalšie suroviny a materiály	1089,2	1254,4
Investičné tovary	1708,9	2160,6
Stroje a zariadenia	490,1	697,4
Elektrické stroje	149,4	215,0
Dopravné prostriedky	245,1	171,9
Rezervné časti a vybavenie	404,5	510,4
Ďalšie investičné tovary	419,8	565,9
Neenergetické tovary celkom	10122,9	11478,4
Energetické zdroje	1859,7	1995,2
Ropné produkty	1589,8	1721,1
Ďalšie energetické suroviny	269,9	274,1
Export celkom	11 982,6	13 473,6

Z hľadiska komoditnej štruktúry patril hlavný podiel v exporte BG nasledovným tovarovým skupinám: spracované ropné produkty (12,77%), výrobky z ocele (12,19%), odevy a oblečenie (11,28%), rôzne materiály (9,31%), oceľ a železo (7,52%), stroje a zariadenia (5,18%), rôzne strojárské výrobky (4,20%), potraviny (3,83%), náhradné súčiastky (3,79%), textil (3,74%), nábytok a vybavenie domácnosti (3,48%), suroviny pre potravinársky priemysel (3,01%), chemikálie (2,80%), plasty a výrobky z kaučuku (2,69%), drevo, papier a výrobky z nich (2,22%), lieky a kozmetika (2,15%), elektrické stroje (1,60%), dopravné zariadenia (1,28%), nápoje (0,82%), tabakové výrobky (0,76%), hnojivá (0,68%), tabak (0,24%), cement (0,12%).

V importe BG v roku 2007 dominovali tieto tovarové skupiny: ropa a zemný plyn (15,13%), stroje a zariadenia (9,68%), rôzne materiály (6,91%), dopravné prostriedky (6,60%), textilné materiály (6,40%), rudy (5,22%), železo a oceľ (4,93%), plasty a výrobky z kaučuku (4,61%), rôzne strojárské výrobky (4,37%), nábytok a vybavenie domácnosti (3,95%), elektrické stroje (3,73%), potraviny, nápoje, tabak (3,58%), nástroje a zariadenia (3,28%), lieky a kozmetika (2,85%), oleje (2,50%), rôzne kovy (2,38%), automobily (2,21%), výrobky z dreva a papiera (2,07%), suroviny pre potravinársky priemysel (1,63%), chemikálie (1,59%), uhlie (1,45%), oblečenie a obuv (1,29%).

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu:

Hlavným obchodným partnerom BG sú krajiny EÚ. Obchodná výmena s EÚ tvorí viac ako polovicu celkovej zahranično-obchodnej výmeny BG – 59,3%, BG exportuje do EÚ viac ako 60% svojich tovarov a z EÚ dováža 58,5% produkcie. V porovnaní s r.2006 sa vývoz BG do EÚ zvýšil o 12,1% a dovoz o 23,2%. Základnými partnermi v rámci EÚ sú Nemecko, Taliansko a Grécko, ktorí tvoria polovicu exportu a importu BG s krajinami EÚ. Bilancia obchodu s EÚ je záporná, dovoz z EÚ prevýšil export v r.2007 o 9 mld. BGN, čo

znamená, že negatívne saldo sa zvýšilo o 49%. Rastové tendencie pretrvávajú aj v rámci obchodnej výmeny s tretími krajinami - 12,3%. Vývoz do krajín bývalého Sovietskeho zväzu sa zvýšil o 83,9% a dovoz z nich o 6,9%. Import z týchto krajín 5 krát presahuje bulharský export, naďalej pretrváva tendencia negatívneho salda, ktoré dosiahlo 7 mld. BGN. Najväčšími obchodnými partnermi sú Rusko a Ukrajina, ktoré patria medzi top dovozcov do BG s objemom nad 8 mld. BGN, čo tvorí 19,5% celkového dovozu BG.

Vývoz BG do susedných krajín v porovnaní s r.2006 vzrástol nasledovne: Turecko (11,3%), Rumunsko (30,3%), Macedónsko (9,2%), Srbsko (29,6%), Grécko (13,8%). Zvýšil sa aj import z týchto krajín do BG: Macedónsko – dvojnásobný nárast, Grécko (o 16,5%), Srbsko (o 3,3%), Rumunsko (o 19,9%), Turecko (o 32,4%). BG má s Tureckom, Macedónskom a Srbskom kladnú bilanciu, s Gréckom a Rumunskom zápornú.

Export BG v roku 2007	v mil. EUR	% podiel
EÚ krajiny - 27	8165,3	60,6
EÚ - 15	6605,8	49,0
EÚ – noví členovia 10 +2	1559,5	11,6
Európa*	709,2	5,3
Balkánske krajiny **	2681,0	19,9
Ázia	1064,0	7,9
Amerika	539,2	4,0
Ostatné krajiny	314,9	2,3

Import BG v roku 2007	v mil. EUR	% podiel
EÚ krajiny - 27	11347,00	51,87
EÚ - 15	8894,00	40,65
EÚ – noví členovia 10 +2	2453,00	11,21
Európa*	4463,90	20,40
Balkánske krajiny **	2083,60	9,52
Ázia	2454,30	11,22
Amerika	1325,20	6,06
Ostatné krajiny	203,00	0,93

* Zahŕňa: Rusko, Ukrajinu, Švajčiarsko, Gibraltár, Moldavsko, Bielorusko, Nórsko, Lichtenštajnsko, San Marino, Island, Monaco

** Zahŕňa: Turecko, Srbsko, Čiernu Horu, Macedónsko, Albánsko, Chorvátsko, Bosnu a Hercegovinu

	2006	% podiel	2007	% podiel
Export celkom v mil. EUR	11 982,60		13 473,6	
Turecko	1 369,60	11,43	1548,4	11,5
Taliansko	1 209,10	10,09	1374,3	10,2
Nemecko	1 150,10	9,60	1386,9	10,3
Grécko	1 060,90	8,85	1220,2	9,1
Belgicko	775,1	6,47	833,8	6,2
Francúzsko	494,6	4,13	537,4	4,0
Rumunsko	478,8	4,00	658,5	4,9
Srbsko a Čierna hora	443,3	3,70	633,0	4,7
Španielsko	378,0	3,15	319,8	2,4
USA	324,7	2,71	311,4	2,3
Veľká Británia	282,6	2,36	335,9	2,5
Macedónsko	242,7	2,03	287,1	2,1
Rakúsko	226,9	1,89	248,1	1,8
Rusko	164,5	1,37	319,7	2,4
Poľsko	163	1,36	218,7	1,6

	2006	% podiel	2007	% podiel
--	-------------	-----------------	-------------	-----------------

Dovoz celkom v mil. EUR	18 375,0		21876,9	
Rusko	3175,10	17,18	3708,60	16,95
Nemecko	2301,80	12,46	2508,30	11,47
Taliansko	1626,30	8,80	1879,90	8,59
Turecko	1104,90	5,98	1516,20	6,93
Čína	770,40	4,17	1138,10	5,20
Grécko	967,10	5,23	1127,50	5,15
Rumunsko	698,00	3,78	841,40	3,85
Francúzsko	758,60	4,11	823,10	3,76
Rakúsko	396,40	2,15	539,20	2,46
Ukrajina	579,10	3,13	503,70	2,30
Poľsko	361,80	1,96	459,10	2,10
Maďarsko	236,80	1,28	457,10	2,09
Španielsko	322,80	1,75	396,30	1,81
USA	372,20	2,01	377,80	1,73
Česká republika	272,80	1,48	375,20	1,72
Holandsko	235,90	1,28	372,50	1,70
Veľká Británia	351,70	1,90	368,30	1,68
Belgicko	214,30	1,16	320,70	1,47
Macedónsko	139,20	0,75	286,30	1,31
Japonsko	247,80	1,34	284,00	1,30
Brazília	365,60	1,98	254,20	1,16

Tovarová štruktúra vzájomného dovozu a vývozu:

Prehľad vzájomnej obchodnej výmeny medzi SR a BR v mil. EUR

v mil. EUR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	polrok 2008
Export	42,87	54,53	64,95	76,92	98,7	164,5	105,1
Import	11,89	15,83	26,98	38,98	69,9	84,3	34,3
Obrat	54,76	70,37	91,93	115,90	168,6	248,8	139,4
Bilancia	30,99	38,70	37,97	37,94	28,6	80,2	70,8

Prehľad vývoja vzájomného obchodu medzi SR a BR indexom rastu/poklesu

EUR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	polrok 2008
Export	118,35	152,37	131,05	118,67	128,3	166,9	146,9
Import	128,60	159,57	187,49	144,79	179,2	124,9	70,7
Obrat	120,43	153,94	143,75	126,34	145,2	149,8	116,08

Hlavnými exportnými komoditami SR do BG sú:

televízne prijímače alebo prístroje na záznam či reprodukciu zvuku (30%), osobné automobily a iné vozidlá na prepravu osôb (8,1%), videofonické prístroje (4,4%), nenatieraný papier a lepenka (4,3%), drôty, káble (3,9%), elektrické transformátory, statické meniče (3,2%), vysielacie prístroje pre rádiotelefóniu, rádiotelegrafiu (3,1%), dopravné pásy (2,1%), práčky (1,8%), motorové vozidlá na nákladnú dopravu (1,8%), polyméry propylénu (2,3%), lieky (1,7%), kakaová hmota (1,6%), srvátka (1,5%), drevovláknité dosky (1,4%), klimatizačné stroje a prístroje (1,3%), ploché valcované výrobky zo železa alebo nelegovanej ocele (1,3%), polievky a bujóny (1,2%), tkaniny z priadze z česanej vlny (1,1%), drevotrieskové dosky (1,1%), videofonické prístroje na záznam a reprodukciu (1,1%), ploché valcované výrobky zo železa alebo z nelegovanej ocele valcované za studena (1,0%), drevo (1,0%).

Hlavnými importnými komoditami z BG do SR sú:

surový zinok (25,4%), ploché valcované výrobky zo železa alebo nelegovanej ocele (18,4%), drôty, káble (14,9%), časti a súčasti železničných alebo iných koľajových lokomotív a vozidiel (4,2%), pánske alebo chlapčenské oblečenie (3,7%), lieky (2,1%), surový hliník (2,1%), iné rúry, rúrky a duté profily (2,1%), časti

obuvi (2,0%), pekárske výrobky (2,0%), ostatné tyče a prúty zo železa alebo nelegovanej ocele (1,7%), prístroje a nástroje na meranie alebo na kontrolu prietokov, hladiny, tlaku, plynov (1,6%), vrchné tričká (1,4%), uholníky, tvarovky a profily zo železa alebo z nelegovanej ocele (0,9%), elektrické zariadenia na vypínanie alebo na ochranu elektrických obvodov (0,8%), ryža (0,8%), merače dodávky alebo výroby plynov, kvapalín a elektrickej energie (0,7%), čokoláda (0,6%).

Ďalšie dôležité informácie:

Kontaktné adresy vybraných bulharských inštitúcií

Agentúra pre zápisy – prehľad základ. podnikateľ. legislatívy	www.registryagency.bg
Agentúra pre investície	www.investbg.government.bg
Bulharský register stavebných spoločností	http://register.ksb.bg/
Komora stavebníkov Bulharska	www.ksb.bg
Bulharská obchodná a priemyselná komora	www.bcci.bg
Národný štatistický úrad	www.nsi.bg
Privatizačná agentúra	www.priv.government.bg
Agentúra pre malé a stredné podnikanie	www.sme.government.bg
Vláda BR	www.government.bg
Ministerstvo hospodárstva a energetiky BR	www.mee.government.bg
Ministerstvo poľnohospodárstva a hôr BR	www.mzgar.government.bg
Ministerstvo financií BR	www.minfin.government.bg
Ministerstvo spravodlivosti BR	www.mjeli.government.bg
Ministerstvo dopravy a spojov BR	www.mtc.government.bg
Bulharská národná banka	www.bnb.bg
Bulharská hospodárska komora	www.bia-bg.com
štatistické údaje BR	www.stat.bg
Agentúra pre verejné obstarávanie	www.aop.bg
Register verejných zákaziek	www1.government.bg/rop/

Biznis vyhľadávače:

www.econ.bg

www.need.bg

www.dir.bg

www.start.bg

www.business.bg

www.goldenpages.bg

Užitočné kontakty:

Štátna agentúra pre energetickú reguláciu	www.dker.bg
Narodna energeticka kompania	www.nek.bg
Bulharská elektrotechnická komora	www.bcee-bg.org

Bulharské stavebné portály	www.build.bg www.stroitelstvo.bg www.bulgariaconstruction.com www.comfort.bg
Nehnutelnosti	www.imoti.net www.imotibg.com www.topimot.com www.realestates.bg
Potravinárstvo	
Asociácia spracovateľov mäsa v Bulharsku	www.amb.dir.bg
Federácia pekárov a cukrárov v Bulharsku	www.fcb-bg.org
Únia cukrovarníkov	www.usspp.com
Únia konzervárenských firiem v Bulharsku	www.canning.bafdi.com
Únia výrobcov rastlinných olejov	www.sunoil-bg.org
Nápoje, pivo, víno, alkohol	
Bulharská asociácia nealkoholických nápojov	www.bsda-bg.org
Výkonná agentúra vína a vinárov	www.eavw.com
Národná komora vína a vinárov	www.bulgarianwines.org
Unia pivovarníkov v Bulharsku	www.bia-bg.com/bia/branch/brewers.htm
Poľnohospodárstvo	
Agro web Bulgaria	www.mzgar.government.bg/agroweb
Bulharský agrobusiness online	www.bgagro.com
Asociácia bulharských poľnohospodárskych výrobcov	www.azpb.org
Národná poľnohospodárska poradenská služba	www.naas.government.bg

Informácie o veľtrhoch a výstavách v Bulharskej republike je možné nájsť na stránke nasledovných organizátorov:

Bulharská obchodná a priemyselná komora: <http://www.bcci.bg/fairs/calendar/>

Najvýznamnejšie medzinárodné veľtrhy sa konajú v meste Plovdiv (<http://www.fair.bg>)

- Medzinárodná poľnohospodárska výstava – AGRA (18. 22.02.2009)
- Medzinárodný jarný veľtrh spotrebného tovaru a technológií v Plovdive (12.-17. máj 2009), v rámci veľtrhu sa konajú špecializované výstavy zamerané na textil, textilné stroje a technológie, kozmetiku, nábytok, domácnosť, potraviny
- Medzinárodný jesenný technický veľtrh v Plovdive (28.09. – 03.10. 2009) špecializované výstavy zamerané na strojársku výrobu, elektrotechniku, energetiku, chémiu, automobilový priemysel, informačné a telekomunikačné technológie, stavebníctvo

v Sofii (International Exhibition Centre EXPO, www.bulgarreklama.com)

- Logistika, transport, infraštruktúra (18 - 21.02.2009)
- BBW (Bulharský stavebný týždeň (10 - 14.03.2009)
- Balkan Property Exhibition BalPEX (24 - 26.04.2009)
- Bulmedica, Buldental (12 - 15.05.2009)
- Expoenergetika, Bulterm, Klima, Eltex (26 - 29.05.2009)
- Medzinárodná výstava Voda (26 - 29.05.2009)
- Bulkontorla, Bulekologia, Bullabor (26 - 29.05.2009)

- Safety and Security (11 - 13.09.2009)
- Interfood and Drink (11 - 14.11.2009) – víno, mäso, mlieko, pekárenstvo

Sviatky v Bulharsku:

Štátny sviatok:

3. marca Deň oslobodenia Bulharska od osmanského útlaku (1878)

Oficiálne sviatky:

1. januára Nový rok
 marec, apríl Veľká noc
 1. mája Deň bulharského vojska /Gergiov den/
 6. mája Deň sv. Juraja, sviatok bulharskej armády
 24. mája Deň slovanského písomníctva, bulharskej osvety a kultúry
 6. septembra Deň zjednotenia Bulharska (1885)
 22. septembra Deň nezávislosti BR (1908)
 1. november Deň vodcov národného obrodzenia
 24. – 26. decembra vianočné sviatky

Časový posun: GMT + 2 hodiny, SEČ + 1 hodina

Pracovná doba: od 09,00 - 17,30 (banky od 08,30 do 17,00)

Dopravné spojenie:

letecky:

Sofia – Viedeň (2x denne spoločnosťami Sky Europe, Austrian Airlines, Bulgaria Air)

Sofia-Praha – 2x denne ČSA a Bulgaria Air (napojenie na Bratislavu)

Sofia-Budapešť- 2x denne leteckou spoločnosťou Malev a Wizzair

Pravidelná autobusová doprava Sofia-Bratislava premáva denne (spoločnosť Group a Katev).

Taxi služba je v Bulharsku veľmi dobre rozvinutá, cenová úroveň zodpovedá slovenským cenám taxi, (v Sofii sa pohybuje okolo 0,65 BGN za km, v prímorských strediskách 2,50 BGN za km). Oblúbeným dopravným prostriedkom v Sofii a prímorských mestách sú tzv. maršrutné taxíky (malé mikrobusey za fixnú cenu 1,50 BGN, ktoré zastavia kdekoľvek na požiadanie a znamenie cestujúceho po stanovených trasách prepravy).

MHD je na strednej úrovni (väčšinou staré vozové vybavenie, nepravidelné intervaly), cestovný lístok v Sofii stojí 0,70 BGN (možnosti celodenných a týždňových turistických lístkov, neexistujú časové a mestské pásma).

Od roku 1998 v Sofii premáva metro, jedna trasa z centra na sídlisko Eul'in (7 staníc), v súčasnosti sa finalizuje výstavba ďalšej trasy z centra do sídliska Mladost'.

Na dobrej kvalitatívnej úrovni je zabezpečená medzimestská autobusová a vlaková doprava.

Telefónne čísla:

Požiarníci 160, 88225
 Polícia 166, 823482, 822803
 Prvá pomoc 150, 832222, 5153310
 Pirogov úrazovka 5331
 Cestná záchranná sl. 883978, 146

Vypracoval/ dátum: Katarína Benková, 30. septembra 2008

Kontakt:

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v BR
 Obchodno-ekonomické oddelenie
 Bulvar Janko Sakazov 9

1504 Sofia

Tel. 00359 2 943 3006, 943 3286

Fax: 00359 2 943 4995

GSM: 00359 888 627 344

E-mail: obeo.sofia@economy.gov.sk, slovaktrade@mbox.contact.bg

www.slovaktrade-sofia.com